

POLSKIE DOKUMENTY DYPLOMATYCZNE

KOMITET REDAKCYJNY

Przewodniczący
Roman Kuźniar

Wiceprzewodniczący i redaktor naczelny
Włodzimierz Borodziej

Członkowie zwyczajni

Juliusz Bardach, Jerzy W. Borejsza, Stanisław Bylina, Sławomir Dębski,
Andrzej Garlicki, Bogdan Grzełoński, Magdalena Hulaś,
Jerzy Kłoczowski, Aleksander Kochański, Jan Kopiec, Marek Kornat,
Andrzej Kunert, Zbigniew Landau, Piotr Łossowski, Paweł Machcewicz,
Andrzej Mania, Waldemar Michowicz, Andrzej Paczkowski,
Wojciech Rojek, Krzysztof Ruchniewicz, Ryszard Stemplowski, Jerzy
Tomaszewski, Piotr Wandycz, Wojciech Wrzeński, Adam Zamojski,
Stanisław Żerko

Członkowie ex officio

dyrektor Archiwum Ministerstwa Spraw Zagranicznych – Marek Sędek
Naczelny Dyrektor Archiwów Państwowych – Daria Nałęcz
kierownik Biura Informacji Publicznej PISM

Sekretarz
Piotr Długolecki

POLSKIE
DOKUMENTY
DYPLOMATYCZNE

1939
styczeń–sierpień

REDAKTOR,
Stanisław Żerko

WSPÓŁPRACA
Piotr Długolecki

POLSKI INSTYTUT SPRAW MIĘDZYNARODOWYCH
WARSZAWA 2005

© POLSKI INSTYTUT SPRAW MIĘDZYNARODOWYCH

www.pism.pl

K O R E K T A

Maria Konopka-Wichrowska

I N D E K S O S O B O W Y

Piotr Długolecki, Maria Konopka-Wichrowska

I N D E K S R Z E C Z O W Y

Piotr Długolecki

R E D A K C J A T E C H N I C Z N A

Dorota Dołęgowska

P R O J E K T O K Ł A D K I

Dorota Dołęgowska

I S B N 83-89607-05-0

POLSKI INSTYTUT SPRAW MIĘDZYNARODOWYCH
UL. WARECKA 1A, 00-950 WARSZAWA

SPIS TREŚCI

WSTĘP	VII
LISTA DOKUMENTÓW.....	XIX
DOKUMENTY.....	1
WYKAZ SKRÓTÓW	861
INDEKS RZECZOWY	863
INDEKS OSOBOWY.....	877

W S T Ę P

Wysiłki polskiej dyplomacji w pierwszych ośmiu miesiącach 1939 r. skupiały się na znalezieniu dróg wyjścia z kryzysu zaistniałego w stosunkach z Niemcami. Dzieje polskiej polityki zagranicznej tego okresu mają wyjątkowo bogatą literaturę, chociaż trzeba zaznaczyć, iż niektóre dezyderaty badawcze pozostają aktualne. Polityka ta stanowiła od początku przedmiot dyskusji i sporów – słabnących jednak w miarę upływu lat. Obecnie w polskiej historiografii przyjmuje się w zasadzie zgodnie, iż kierownictwo Rzeczypospolitej w 1939 r. miało bardzo ograniczone pole manewru. Przeważa pogląd, że podjęta w Warszawie decyzja o odrzuceniu najpierw ofert, a następnie już żądań niemieckich, była decyzją słuszną. Rozbieżności dotyczą zwłaszcza oceny analitycznych zdolności kierownictwa polskiej dyplomacji, szczególnie – ministra Józefa Becka.

STRUKTURA MSZ W POCZĄTKACH 1939 R.; PLACÓWKI ZAGRANICZNE

Pod koniec lat trzydziestych struktura Ministerstwa Spraw Zagranicznych, po wielu reorganizacjach, zdołała się ustabilizować¹. Nie następowały też większe zmiany personalne. Zastępcą ministra Józefa Becka, stojącego na czele MSZ od 2 listopada 1932 r., był podsekretarz stanu Jan Szembek, mianowany na to stanowisko trzy dni po nominacji Becka. Z kolei funkcję

---

¹ Zob. P. Łossowski, *Dyplomacja Drugiej Rzeczypospolitej*, Wydawnictwo Sejmowe, Warszawa 1992; J. Łąptos, *Organizacja, personel i funkcjonowanie polskiego Ministerstwa Spraw Zagranicznych w latach 1918–1939*, w: *Z dziejów polityki i dyplomacji polskiej. Studia poświęcone pamięci Edwarda hr. Raczyńskiego, Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej na wychodźstwie*, Wydawnictwo Sejmowe, Warszawa 1994, s. 332 i n.; K. Szczepanik, *Dyplomacja Polski 1918–2000. Struktury organizacyjne*, „Askon”, Warszawa 2000.

zastępcy Szembeka objął w lipcu 1938 r. Mirosław Arciszewski². Jak się wydaje, kompetencje tych dwóch wysokich urzędników MSZ nie były precyzyjnie rozgraniczone.

Do ścisłej grupy kierowniczej w resorcie należał dyrektor Gabinetu Ministra Michał Łubiński, pełniący tę funkcję od kwietnia 1935 r. Zdaniem wielu autorów, w strukturach MSZ w drugiej połowie lat trzydziestych właśnie Gabinet Ministra Spraw Zagranicznych miał znaczenie kluczowe³. W jego ramach działały Referat Szyfrów i Referat Archiwalny (kierowany przez Władysława Poboga-Malinowskiego), ale główną jednostkę stanowił Referat Polityczny.

Formalnie jednak najważniejszą komórką organizacyjną MSZ był Departament Polityczno-Ekonomiczny. Za jego osobliwość można uznać brak stanowiska dyrektora: od 1934 r. trzech naczelnicy wydziałów pełnili jednocześnie funkcje wicedyrektorów. Urzędnicy ci (Tadeusz Gwiazdoski, Józef Potocki, Tadeusz Kobyłański) również zaliczali się do najbliższych współpracowników Becka. Grono to uzupełniał Wiktor Tomir Drymmer, który łączył funkcję dyrektora Departamentu Konsularnego z obowiązkami dyrektora Biura Personalnego.

Departament Polityczno-Ekonomiczny składał się na przełomie lat 1938 i 1939 z pięciu wydziałów. Wydział Organizacji Międzynarodowych (P I) kierowany przez wicedyrektora departamentu Tadeusza Gwiazdoskiego dzielił się na referaty: Ligi Narodów i Organizacji Międzynarodowych, Morski,

² Sprawa statusu Mirosława Arciszewskiego w MSZ jest dość skomplikowana. W. Michowicz twierdzi, że dyplomata ten, wcześniej poseł w Bukareszcie, nadzorował Departament Polityczny i zastępował Jana Szembeka, lecz nie otrzymał konkretnego przydziału; P. Łossowski (red.), *Historia dyplomacji polskiej*, t. IV: 1919–1939, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 1995, s. 49. H. Batowski pisze, że Arciszewski był uważany za sprawującego funkcję II wiceministra, choć nie miał nominacji; H. Batowski, *Z dziejów dyplomacji polskiej na obczyźnie (wrzesień 1939 – lipiec 1941)*, Wydawnictwo Literackie, Kraków 1984, s. 18, 169. W.T. Drymmer zdecydowanie stwierdza, że Arciszewski nie otrzymał nawet nominacji na zastępcę podsekretarza stanu; W.T. Drymmer, *W służbie Polsce*, Warszawska Oficyna Wydawnicza „Gryf”, Instytut Historii PAN, Warszawa 1998, przyp. na s. 221. Autorzy przypisów do wspomnień Drymmera prostują jednak, że Arciszewski 28 lipca 1938 r. został mianowany zastępcą podsekretarza stanu Jana Szembeka oraz że przysługiwał mu tytuł ministra; *ibidem*, s. 303, przyp. 105. W urzędowej korespondencji oraz m.in. na kartach diariusza Szembeka Arciszewskiego rzeczywiście tytułowano ministrem. Drugim podsekretarzem stanu (wiceministrem) nazywa go P. Łossowski, *Dyplomacja Drugiej Rzeczypospolitej, op.cit.*, s. 200, 214.

³ Zob. m.in. P. Łossowski, *Dyplomacja Drugiej Rzeczypospolitej, op.cit.* s. 201.

Wyznań, Kongresowy, Spraw Komunikacyjnych i Granicznych. Trzeba zaznaczyć, że wydział ten zajmował się m.in. zagadnieniami Wolnego Miasta Gdańska oraz stosunkami Polski z Watykanem.

Wydziałem Zachodnim (P II) kierował wicedyrektor departamentu Józef Potocki. Wydział składał się z referatów: Centralno-Europejskiego, Anglo-saskiego, Zachodniego i Południowego. Terytorialnie kompetencje Wydziału obejmowały stosunki z Austrią, Belgią, Francją, Hiszpanią, Holandią, Luksemburgiem, Portugalią, Niemcami, Szwajcarią, Wielką Brytanią i jej dominiami, Włochami, Ameryką oraz Afryką (oprócz Egiptu).

Naczelnikiem Wydziału Wschodniego (P III) był wicedyrektor departamentu Tadeusz Kobyłański. W 1939 r. wydział składał się z Referatu Sowieckiego, Referatu Środkowej Europy, Referatu Litewskiego, Referatu Bałtyckiego, Referatu Bliskiego i Dalekiego Wschodu. Podlegały mu sprawy stosunków z Albanią, Bułgarią, Czechosłowacją, Danią, Estonią, Finlandią, Grecją, Jugosławią, Litwą, Łotwą, Norwegią, Rumunią, ze Szwecją, z Węgrami, ze Związkiem Radzieckim oraz z Afganistanem, Chinami, Iranem, Japonią, Tajlandią (Syjamem), Turcją, krajami Półwyspu Arabskiego, Palestyną i Egiptem.

Naczelnikiem Wydziału Prawnego (P V; wydział P IV został zlikwidowany podczas wcześniejszej reorganizacji) był Władysław Kulski. Wydział dzielił się na trzy referaty: Polityczno-Prawny, Ogólno-Prawny i Traktatowy.

Na czele Wydziału Prasowego (P VI) stał Wiktor Skiwski. W skład wydziału wchodziły referaty: Prasy Polskiej, Zachodni, Wschodni, Informacyjny oraz Propagandy.

W strukturach Departamentu Polityczno-Ekonomicznego samodzielne stanowisko zajmował radca ekonomiczny Jan Wszelaki, którego biuro liczyło kilka osób.

Następną ważną komórkę Centrali stanowił Departament Konsularny, z dyrektorem Wiktorem Tomirem Drymmerem. Departament obejmował trzy wydziały: Polityki Emigracyjnej (E I), kierowany przez Apoloniusza Zarychtę; Polaków za Granicą (E II), z naczelnikiem Władysławem Józefem Zaleskim; Opieki Prawnej (E III), z Bohdanem Samborskim na czele.

Dyrektorem Departamentu Administracyjnego był Stanisław Schimitzek. Departament składał się z dwóch wydziałów: Budżetowego (A II; naczelnik Leonard Szepietowski) i Gospodarczego (A III; naczelnik Stanisław Eska). Osobnymi komórkami były Protokół Dyplomatyczny (dyrektor Aleksander Łubieński) i Biuro Personalne (obowiązki szefa pełnił W.T. Drymmer;

uchodził w okresie ministerium Józefa Becka za szarą eminencję MSZ, choć w zasadzie nie zajmował się zagadnieniami ściśle politycznymi)⁴.

Dziesięć polskich placówek dyplomatycznych miało w 1939 r. rangę ambasady; były to przedstawicielstwa w Paryżu (ambasador Juliusz Łukasiewicz), Londynie (Edward Raczyński), Berlinie (Józef Lipski), Moskwie (Wacław Grzybowski), Waszyngtonie (Jerzy Potocki), Ankarze (Michał Sokolnicki), Rzymie (Bolesław Wieniawa-Długoszowski), Tokio (Tadeusz Romer), Bukareszcie (Roger Raczyński) i w Watykanie (do lipca 1939 r. chargé d'affaires Stanisław Janikowski, od lipca ambasador Kazimierz Papée). Pozostałe przedstawicielstwa miały status poselstw; po uznaniu przez Polskę niepodległości Słowacji w marcu 1939 r. utworzono nowe poselstwo w Bratysławie. W chwili wybuchu wojny Polska miała łącznie 22 poselstwa samodzielne i 20 poselstw z siedzibami w innych państwach. Osobne miejsce zajmował Komisariat Generalny RP w Wolnym Mieście Gdańsku (Marian Chodacki). Należy dodać, że jeszcze jesienią 1938 r. minister Beck zlikwidował Delegację RP przy Lidze Narodów w Genewie, a samą placówkę przekształcono w konsulat generalny (dotychczasowy delegat Polski w Lidze został 1 listopada 1938 r. posłem w Bernie)⁵. Polska sieć konsularna liczyła według stanu na 1 czerwca 1939 r. 87 placówek zawodowych (w tym 27 konsulatów generalnych, 29 konsulatów, 6 wicekonsulatów, 8 agencji konsularnych i 17 wydziałów konsularnych przedstawicielstwa dyplomatycznego) oraz 141 placówek honorowych⁶.

Spośród szefów placówek zagranicznych do najbliższych współpracowników ministra Becka należeli ambasadorowie Juliusz Łukasiewicz, Józef Lipski i Edward Raczyński; szczególną pozycję zajmował Bolesław Wieniawa-Długoszowski, osobisty przyjaciel ministra.

---

⁴ Szerzej: P. Łossowski, *Dyplomacja Drugiej Rzeczypospolitej*, *op.cit.*, s. 200 i n.; P. Łossowski (red.), *Historia dyplomacji polskiej*, *op.cit.*, s. 46 i n.

⁵ J. Zarański (red.), *Diariusz i teki Jana Szembeka 1935–1945*, t. IV, Instytut Polski i Muzeum im. Gen. Sikorskiego, Londyn 1972, s. 300; P. Łossowski (red.), *Historia dyplomacji polskiej*, *op.cit.*, s. 52.

⁶ P. Łossowski (red.), *Historia dyplomacji polskiej*, *op.cit.*, s. 56. Według *Inwentarza akt Ministerstwa Spraw Zagranicznych w Warszawie z lat 1918–1939*, oprac. E. Kołodziej, Archiwum Akt Nowych, Warszawa 2000, s. 8: 10 ambasad, 23 poselstwa (formalnie 40, z uwzględnieniem akredytacji niektórych posłów przy rządach kilku państw), Komisariat Generalny RP w Gdańsku i 203 urzędy konsularne (etatowe oraz honorowe) różnych stopni.

DZIEJE ZASOBU I DOTYCHCZASOWE EDYCJE

Palenie akt rozpoczęto na Wierzbowej już w ostatnich dniach sierpnia 1939 r. Najważniejsze dokumenty od 31 sierpnia pakowano do skrzyń, które 4 września przewieziono pociągiem do Białokrynicy pod Krzemieńcem. Jedynie część tych akt dotarła później przez Rumunię do Francji; większość została albo spalona w Białokrynicy na polecenie naczelnika archiwum, albo zakopana w podziemiach tamtejszego zamku.

W obliczu klęski Francji w czerwcu 1940 r. personel MSZ w Angers zniszczył kolejną część zasobu. Do Londynu wywieziono tylko nieliczne dokumenty. Trzeba jednak zaznaczyć, że rząd na uchodźstwie dysponował także materiałami znajdującymi się w ambasadach i poselstwach w innych państwach. W placówkach tych przechowywano nie tylko korespondencję z Centralą, lecz także odpisy raportów polskich dyplomatów.

Większość zasobów archiwum MSZ pozostała we wrześniu 1939 r. w stolicy, w piwnicach Pałacu Brühla, i wkrótce dostała się w ręce Niemców⁷. Dokumenty te po pewnym czasie wywieziono do Berlina, ale niektóre z nich w latach 1941 i 1943 przekazano do warszawskiego Archiwum Akt Nowych. Zostały zniszczone po powstaniu warszawskim, gdy Niemcy w listopadzie 1944 r. spalili siedzibę AAN. Akta znajdujące się na terenie Rzeszy przejęły w 1945 r. władze radzieckie; najpierw trafiły do ZSRR, a następnie zwrócono je stronie polskiej. Archiwalia zakopane w podziemiach białokrynickiego zamku pod koniec kwietnia 1941 r. odnaleźli funkcjonariusze NKWD; także te dokumenty zostały po wojnie przekazane władzom polskim. Odzyskane zasoby zgromadzono najpierw w Archiwum MSZ, a od lat 1963–1964 przechowywane są w AAN. Na niektórych dokumentach wpisano ołówkiem tłumaczenia części wyrazów na język rosyjski. Pewna liczba teczek odnalezionych w okupowanych Niemczech przez Amerykanów na kilkadziesiąt lat znalazła się w Archiwum Narodowym w Waszyngtonie. W 1992 r. została zwrócona Polsce (tzw. Papiery Quayle'a, od nazwiska ówczesnego wiceprezydenta USA) i od 1997 r. jest dostępna w AAN⁸.

Niemcom udało się także przejąć akta polskich poselstw w Kopenhadze (w kwietniu 1940 r.) i w Belgradzie (w kwietniu roku następnego). Nie wiadomo, co się później z tymi materiałami stało, podobnie jak ze znaczną

⁷ Trzynaście dokumentów Niemcy ogłosili w formie tzw. Białej Księgi, *Polnische Dokumente zur Vorgeschichte des Krieges*, Zentralverlag der NSDAP, Berlin 1940.

⁸ *Inwentarz akt Ministerstwa Spraw Zagranicznych...*, *op.cit.*, s. 11–12.

częścią akt ewakuowanych z polskich placówek dyplomatycznych w innych krajach, które w latach 1940–1941 były obiektem agresji niemieckiej⁹.

Polskie dokumenty dyplomatyczne z 1939 r. przechowywane są obecnie w kilku ośrodkach. Największe znaczenie mają zbiory Archiwum Akt Nowych w Warszawie oraz Instytutu Polskiego i Muzeum im. gen. Sikorskiego w Londynie. Niewielka część dokumentów znajduje się w Instytucie Hoovera przy Uniwersytecie Stanforda w Stanach Zjednoczonych, a mikrofilmy niektórych z nich dostępne są w AAN¹⁰. Nie można wykluczyć, że akta MSZ leżą jeszcze w innych, nieznanych badaczom miejscach.

Pewna liczba polskich dokumentów dyplomatycznych została już opublikowana¹¹. Rząd gen. Sikorskiego w kilka miesięcy po wybuchu wojny wydał tzw. Polską Białą Księgę, która ukazała się w językach angielskim, francuskim i niemieckim. Niemal jednocześnie wyszła niemiecka Biała Księga, której podstawą stały się dokumenty przejęte przez Niemców w Warszawie. Obie publikacje przygotowano do celów propagandowych, toteż ich zawartość została odpowiednio dobrana. Niektóre dokumenty z Polskiej Białej Księgi przeredagowano (m.in. opuszczono fragmenty). Publikacja *Auswärtiges Amt* zawiera natomiast, oprócz tłumaczeń na język niemiecki, faksymile polskich oryginałów załączone dla uwiarygodnienia edycji.

Ze zbiorów wydanych po wojnie należy wymienić przede wszystkim *Diariusz i teki Jana Szembeka 1935–1945*. Tom czwarty, wbrew tytułowi całości ostatni, zawiera materiały z lat 1938–1939¹². Dużą wartość ma niewielki wybór *Akty dyplomatyczne polskie odnoszące się do rokowań brytyjsko-francusko-sowieckich w okresie przed wybuchem drugiej wojny światowej*, opublikowany w „Bellonie” w 1955 r. oraz jako osobna broszura. W języku angielskim wydano papiery Józefa Lipskiego, wśród których znalazło się wiele depeusz z 1939 r. Początkowo także w języku angielskim dostępny był analogiczny wybór z papierów Juliusza Łukasiewicza, później jednak ukazała się wersja w języku polskim, poszerzona i poprawiona. Ambadorskie papiery Bolesława Wieniawy-Długoszowskiego wydał, jako materiał powielany, Józef Chudek. Godzi się również odnotować t. 7 serii *Dokumenty i materiały do*

⁹ H. Batowski, *Z dziejów dyplomacji polskiej na obczyźnie...*, op.cit., aneks B.

¹⁰ Zob. W. Stępnia, *Archiwalia polskie w zbiorach Instytutu Hoovera Uniwersytetu Stanforda*, Naczelna Dyrekcja Archiwów Państwowych, Warszawa 1997.

¹¹ Wykaz omawianych publikacji zob. s. XIV–XVI.

¹² Osobno zostały wydane zapiski J. Szembeka, *Diariusz. Wrzesień–grudzień 1939*, oprac. B. Grzełowski, Instytut Wydawniczy PAX, Warszawa 1989.

historii stosunków polsko-radzieckich, zawierający wybór pism z okresu od stycznia 1939 do grudnia 1943.

W użytecznym zbiorze wydanym w połowie lat sześćdziesiątych staraniem Polskiego Instytutu Spraw Międzynarodowych „na prawach rękopisu”, *Sprawa polska w czasie drugiej wojny światowej na arenie międzynarodowej*, znalazło się kilka polskich dokumentów dyplomatycznych z okresu marzec–sierpień 1939 r., lecz są to albo tłumaczenia wtórne za Polską Białą Księgą, albo przedruki z londyńskiej „Bellony”. Trzeba zaznaczyć, że pewna liczba dokumentów ukazała się na łamach „Spraw Międzynarodowych”.

Przedruki z wcześniejszych publikacji obejmuje tom drugi *Dokumentów z dziejów polskiej polityki zagranicznej 1918–1939*, zredagowanych przez Tadeusza Jędruszcza i Marię Nowak-Kiełbikową. Ineditów nie zawiera też zbiór dokumentów z 1939 r., często retranslacji, opracowany przez Włodzimierza T. Kowalskiego w zaplanowanej na sześć tomów serii *Polska w polityce międzynarodowej 1939–1945* (tomy następne już się nie ukazały). Natomiast pierwsze publikacje wielu dokumentów można znaleźć w pracach Jerzego Tomaszewskiego i Marka Kornata.

Rozmowy prowadzone przez polskich dyplomatów były notowane także przez zagranicznych partnerów, a niektóre z tych zapisów zostały opublikowane. Odpowiedniki polskich wersji rozmów można znaleźć przede wszystkim w następujących seriach wydawniczych: *Akten zur deutschen auswärtigen Politik* (RFN), *Documents on British Foreign Policy* (Wielka Brytania), *Documents diplomatiques français* (Francja), *Foreign Relations of the United States. Diplomatic Papers* (Stany Zjednoczone), *I documenti diplomatici italiani* (Włochy), *Dokumenty wnieśniej polityki* (ZSRR/Federacja Rosyjska), *Diplomáciai iratok magyarország külpolitikájához* (Węgry) i in.

PODSTAWA WYBORU, ZASADY EDYCJI, OPRACOWANIE DOKUMENTÓW

Dokumenty publikowane w tym tomie pochodzą z Archiwum Akt Nowych w Warszawie (AAN) oraz z Instytutu Polskiego i Muzeum im. gen. Sikorskiego w Londynie (IMGS). Wykorzystano także zbiory Instytutu Hoovera, lecz jedynie na podstawie mikrofilmów AAN. Kilka dokumentów przechowywanych w kolekcji Tadeusza Romera w kanadyjskim Public Archives w Ottawie można było uwzględnić dzięki mikrofilmowi dostępnemu w Instytucie Sikorskiego.

Większość materiałów stanowią inedita, chociaż znaczną część wydano już wcześniej. Przyjęto jednak zasadę publikowania dokumentów na podstawie

oryginałów przechowywanych w archiwach, rezygnując z odwoływania się do poprzednich edycji (dokumenty bywały kierowane do druku z pominięciem istotnych fragmentów¹³; stosunkowo liczne były też potknięcia edytorskie). Po dokumenty podyktowane przez wiceministra Szembeka sięgnięto bezpośrednio do zasobów Archiwum Akt Nowych, gdzie znaleziono kilka ważnych pism, których zabrakło w znanym zbiorze *Diariusz i teki* (materiałów, które weszły do *Tek*, z nielicznymi wyjątkami nie publikowano). Informacje o wcześniejszej edycji umieszczono pod dokumentem, a zapis bibliograficzny podano w wersji skróconej. Zastosowano następujące skróty bibliograficzne:

- *Akty dyplomatyczne – Akty dyplomatyczne polskie odnoszące się do rokowań brytyjsko-francusko-sowieckich w okresie przed wybuchem drugiej wojny światowej*, „Bellona” (Londyn) 1955, z. 1
- *Agonia pokoju* – Henryk Batowski, *Agonia pokoju i początek wojny: sierpień–wrzesień 1939*, Wydawnictwo Poznańskie, Poznań 1984
- DDPPZ – Tadeusz Jędruszczak, Maria Nowak-Kiełbikowa (red.), *Dokumenty z dziejów polskiej polityki zagranicznej*, t. 2: 1933–1939, Instytut Wydawniczy Pax, Warszawa 1996
- *Diplomat in Berlin* – Wacław Jędrzejewicz (red.), *Diplomat in Berlin 1933–1939: Papers and Memoirs of Józef Lipski, Ambassador of Poland*, Columbia University Press, New York–London 1968
- DMPR – Euzebiusz Basiński i in. (red.), *Dokumenty i materiały do historii stosunków polsko-radzieckich*, t. 7: *Styczeń 1939 – grudzień 1943*, Pracownia Historii Stosunków Polsko-Radzieckich PAN, Instytut Słowianoznawstwa AN ZSRR, „Książka i Wiedza”, Warszawa 1973
- DTJS – Józef Zarański (red.), *Diariusz i teki Jana Szembeka (1935–1945)*, t. 4, Instytut Polski i Muzeum im. gen. Sikorskiego, Londyn 1972
- *Dyplomacja państw bałtyckich* – Marek Kornat, *Dyplomacja państw bałtyckich w obliczu układu Ribbentrop–Mołotow w świetle nowych dokumentów*, „Studia z Dziejów Rosji i Europy Środkowo-Wschodniej” 2000, t. 35
- *Dyplomacja polska* – Marek Kornat, *Dyplomacja polska wobec zbliżenia niemiecko-sowieckiego w roku 1939 w świetle nie publikowanych dokumentów*, „Zeszyty Historyczne” (Paryż) 2001, z. 138

---

¹³ Tak zwłaszcza w Polskiej Białej Księdze, ale też np. w wyborze dokumentów Józefa Lipskiego.

- *Dyplomacja II Rzeczypospolitej* – Marek Kornat, *Dyplomacja II Rzeczypospolitej wobec paktu Ribbentrop–Mołotow*, „Dzieje Najnowsze” 2000, nr 2
- *Dyplomata w Paryżu* – Waław Jędrzejewicz, Henryk Bułhak (red.), Juliusz Łukasiewicz, *Dyplomata w Paryżu 1936–1939*, Instytut Historii PAN, Warszawska Oficyna Wydawnicza „Gryf”, Warszawa 1995
- „Kultura” (Paryż), nr 6 (56), czerwiec 1952
- „Monitor Polski”, nr 104 z 6 maja 1939
- MSZ RP wobec Żydów – Jerzy Tomaszewski (oprac.), *Ministerstwo Spraw Zagranicznych Rzeczypospolitej Polskiej wobec Żydów, 1938-1939 (dokumenty)*, „Polski Przegląd Dyplomatyczny”, t. 3, nr 1 (11), styczeń–luty 2003
- *Nieznany dokument* – Stanisław Żerko (oprac.), *Nieznany dokument o wizycie Ribbentropa w Warszawie w styczniu 1939 r. (dokumenty)*, „Polski Przegląd Dyplomatyczny”, t. 6, nr 3 (25), maj–czerwiec 2005
- PBK, tzw. Polska Biała Księga – *Official Documents Concerning Polish-German and Polish-Soviet Relations 1933–1939*, Roy-Publisher, New York [1940]
- *Polnische Dokumente – Polnische Dokumente zur Vorgeschichte des Krieges*, Zentralverlag der NSDAP, Berlin 1940
- *Polska 1939 roku* – Marek Kornat, *Polska 1939 roku wobec paktu Ribbentrop–Mołotow*, Polski Instytut Spraw Międzynarodowych, Warszawa 2002
- *Polska w polityce międzynarodowej* – Włodzimierz T. Kowalski (red.), *Polska w polityce międzynarodowej (1939–1945). Zbiór dokumentów 1939*, Państwowy Instytut Wydawniczy, Warszawa 1989
- *Polska polityka zagraniczna – Polska polityka zagraniczna w latach 1926–1932* [powinno być: 1926-1939]. Na podstawie szkiców Józefa Becka oprac. Anna M. Cienciala, Instytut Literacki, Paryż 1990
- *Sprawa polska* – Stefania Stanisławska (red.), *Sprawa polska w czasie drugiej wojny światowej na arenie międzynarodowej. Zbiór dokumentów*, Polski Instytut Spraw Międzynarodowych, Polskie Wydawnictwo Naukowe, Warszawa 1965
- „Sprawy Międzynarodowe”, nr 6 (63), czerwiec 1957

- *Z raportów ambasadorskich* – Józef Chudek (red.), *Z raportów ambasadorskich Wieniawy-Długoszowskiego*, Polski Instytut Spraw Międzynarodowych, Warszawa 1957 (Zeszyty Historyczne PISM, z. 6, na prawach rękopisu)
- *Źródła* – Stanisław Sierpowski (red.), *Źródła do historii powszechnej okresu międzywojennego*, t. 3: 1935-1939, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza, Poznań 1992

Nie uwzględniono aktów prawno-politycznych (traktaty, układy, umowy, deklaracje, komunikaty), stosunkowo łatwo dostępnych w dość licznych przedrukach. Pominięto także teksty przemówień, które miały znaczenie dla dziejów polskiej polityki zagranicznej; podobnie – dokumenty proveniencji czysto wojskowej, dotyczące obronności państwa, protokoły rozmów sztabowych itp.

W nagłówkach dokumentów podana jest dokładna data dzienna; jeśli nie udało się jej ustalić, prawdopodobna została zapisana w nawiasie kwadratowym. W „główce” umieszczono zarówno wystawcę, jak i odbiorcę dokumentu. Gdy wystawcami bądź odbiorcami dokumentu byli: minister, szefowie polskich placówek dyplomatycznych czy wysocy urzędnicy w MSZ, zrezygnowano z każdorazowego podawania nazwisk, ograniczając informację do pełnionych funkcji. Jeśli adresatem dokumentów wysyłanych z placówek dyplomatycznych była Centrala, nie wprowadzano jej do „główki”. Treść dokumentów przedstawiono możliwie najogólniej. Zwykle określano też ich rodzaj (raport, raport polityczny, telegram szyfrowy, radiotelegram szyfrowy, telefonogram, list); w nielicznych przypadkach trudno było jednoznacznie ustalić, o jaką formę korespondencji dyplomatycznej chodziło.

Dokumenty publikuje się w porządku chronologicznym, w całości (wszystkie wielokropki występują w oryginałach), jednakże z pominięciem opisu kancelaryjnego (oznak kancelaryjnych, pieczęci, stempli, informacji o liczbie przepisanych egzemplarzy, formuły „za zgodność” etc.). Pominięto również nagłówki będące np. elementem formularza, jak „Ambasada Rzeczypospolitej Polskiej”, „Telegram szyfrowy przychodzący” itp. Informacje o rozdzielniku umieszczono w przypisach, lecz nie uwzględniono rozdzielnika „wewnętrznego” Centrali (podano jedynie, które placówki za granicą lub adresatów spoza MSZ zapoznano z treścią dokumentu). Zachowano klauzule tajności. Pisma przewodnie dodano wyjątkowo; w pozostałych przypadkach, jeśli miały istotniejsze znaczenie, przedstawiono je w przypisie. Skrótów nie rozwiązywano; ich wykaz zamieszczono osobno. W przypadkach wyjątkowych o skrócie informuje się w osobnym przypisie. Nie podawano informacji

o innych kopiach dokumentu, przechowywanych w różnych zespołach czy archiwach. Wszelkie (nieliczne) uzupełnienia redakcyjne wyodrębniano nawiasem kwadratowym.

Metryczka pod dokumentem zawiera dane o miejscu jego przechowywania, nazwę zespołu i sygnaturę archiwalną. Cechy formalne określono tylko w wypadku rękopisów (nielicznych; pozostałe dokumenty są maszynopisami). Zrezygnowano z podawania, czy dokument publikowano na podstawie oryginału, kopii lub odpisu.

Publikowane dokumenty opatrzone przypisami rzeczowymi, których liczbę ograniczano do niezbędnego minimum. Z reguły nie powtarzano informacji z przypisów zamieszczonych wcześniej. Zrezygnowano z odsyłania do literatury przedmiotu. Podawane w przypisach datyienne, jeśli nie zaznaczano inaczej, dotyczą 1939 r.

Wprowadzono przypisy literowe, informujące użytkownika o takich formalnych cechach tekstu, jak podkreślenia odręczne, zakreślenia na marginesie, przekreślenia, nieczytelne fragmenty, miejsca niezrozumiałe czy nieczytelne podpisy. W styl dokumentów nie ingerowano. Współczesne ingerencje merytoryczne (odręczne dopiski, dekretacje, komentarze) dodano do tekstu, stosownie je oznaczając (kursywa, przypisy literowe). Pomijano dopiski z okresów późniejszych, np. ślady przeredagowywania tekstu w celu opublikowania go w Polskiej Białej Księdze, czy tłumaczenia niektórych słów na język rosyjski. Nie tłumaczono fragmentów w językach obcych (francuski, angielski i niemiecki). Przypisami osobowymi posługiwano się oszczędnie; informacje o funkcjach pełnionych w 1939 r. przez wymieniane w dokumentach postaci zawiera indeks osobowy.

PRZYPISY LITEROWE

W tomie zastosowano następujące przypisy literowe:

- ^a ... ^a tak w tekście,
- ^b ... ^b komentarz odręczny,
- ^c ... ^c odręczna poprawka w tekście lub dopisek,
- ^d ... ^d podkreślenie odręczne,
- ^e ... ^e zakreślone na marginesie,
- ^f ... ^f podpis odręczny,
- ^g ... ^g podpis nieczytelny,

- ^h ... ^h przekreślone,
ⁱ ... ⁱ tekst nieczytelny,
^j ... ^j znak zapytania.

Oryginalne przypisy oznaczono literą x, xx itd.

KOREKTA JĘZYKOWA

Ingerencje korektorskie w oryginalny tekst były nieznaczące. W publikowanych materiałach uzupełniono brakujące polskie znaki diakrytyczne, poprawiono bez zaznaczania oczywiste błędy literowe, ortograficzne, interpunkcyjne, zgodnie z zasadami pisowni obowiązującymi w 1939 r. Zachowano wielkie i małe litery. Nie poprawiano także usterek związanych z odmianą nazwisk obcych. Pozostawiono także spolonizowaną formę niektórych obcych nazwisk, zwłaszcza rosyjskich, czeskich, słowackich, litewskich (np. Szaulis zamiast Šaulys). Prawidłową pisownię zawiera indeks osobowy, chociaż odnotowano w nim oryginalny zapis, z odesłaniem do wersji poprawnej.

PODZIĘKOWANIA

Za pomoc udzieloną w czasie kwerendy redaktor tomu chciałby podziękować pracownikom Archiwum Akt Nowych oraz Instytutu Polskiego i Muzeum im. gen. Sikorskiego. Wśród osób, które służyły radami, wskazówkami oraz informacjami, szczególne słowa wdzięczności należą się prof. Stanisławowi Sierpowskiemu i prof. Jerzemu Tomaszewskiemu. Na etapie korekty skorzystaliśmy z wiedzy i życzliwości Katarzyny Sochackiej.

Stanisław Żerko

L I S T A   D O K U M E N T Ó W

nr	data	tytuł–treść	strona
1.	3 stycznia,	raport ambasadora w Londynie Dążenie Wielkiej Brytanii do utrzymania poprawnych stosunków z ZSRR, z zachowaniem dystansu wobec ideologii komunistycznej.	3
2.	5 stycznia,	plan poselstwa w Pradze dotyczący akcji na Rusi Podkarpackiej Szczegóły „pracy polityczno-agitacyjnej” i dywersyjnej, połączonej z terrorem wobec emigrantów ukraińskich z Małopolski i instruktorów z Berlina.	6
3.	6 stycznia,	notatka przedstawiciela Polski w Sekretariacie Ligi Narodów Informacja o rozmowach przeprowadzonych w Genewie na temat warunków wycofania się Ligi Narodów z Gdań- ska.	9
4.	7 stycznia,	raport ambasadora w Moskwie M.in. ogólne uwagi Potiomkina na temat stosunków Polski z ZSRR i Niemcami.	11
5.	8 stycznia,	notatka z rozmowy podsekretarza stanu z ambasadorem w Berlinie Szczegóły spotkania Becka z Hitlerem 5 stycznia w Berchtesgaden.	13
6.	9 stycznia,	notatka naczelnika Wydziału Organizacji Międzynarodowych z rozmowy ze szwedzkim chargé d'affaires Uwagi na temat pozycji Wysokiego Komisarza Ligi Naro- dów w Wolnym Mieście Gdańsku.	15
7.	9 stycznia,	telegram szyfrowy ambasadora w Londynie Rozmowa ze Strangiem: przyszłość Komitetu Trzech – Wielka Brytania przywiązuje dużą wagę do polskich życzeń w sprawie Gdańska.	16

LISTA DOKUMENTÓW

8.	10 stycznia, okólnik ministra spraw zagranicznych	17
	Przebieg i ocena rozmów Becka z Hitlerem i Ribbentropem: wola Niemiec kontynuowania wobec Polski polityki dobrego sąsiedztwa, potwierdzenie antyradzieckiego nastawienia Rzeszy.	
9.	11 stycznia, telegram szyfrowy ministra spraw zagranicznych do ambasady w Londynie	18
	Beck przekonywał ambasadora brytyjskiego, że stosunki polsko-niemieckie nadal są dobre, a Warszawa nie spodziewa się żadnych nieoczekiwanych wydarzeń w Gdańsku.	
10.	11 stycznia, telegram szyfrowy ambasadora w Londynie	18
	Spotkanie z ambasadorem Dirksenem: okólnik niemiecki o ostatnich rozmowach Becka w Niemczech, nawiązanie do rozmowy Ribbentrop–Lipski w październiku 1938 r.	
11.	12 stycznia, raport posła w Helsinkach	20
	Pogłoski o możliwości nowego rozbioru Polski.	
12.	12 stycznia, pismo naczelnika Wydziału Polaków za Granicą	21
	Sugestie na temat przeciwdziałania propagandzie niemieckiej przy pomocy uczonych włoskich.	
13.	12 stycznia, raport ambasadora w Waszyngtonie	22
	Wpływy komunistyczne w Stanach Zjednoczonych – nadal silne, lecz opinia publiczna zaczyna dostrzegać „niebezpieczeństwo propagandy bolszewickiej”.	
14.	13 stycznia, raport ambasadora w Bukareszcie	23
	Charakterystyka ministra Gafencu i rozmowa z nim o głównych kierunkach rumuńskiej polityki zagranicznej, w tym o stanie stosunków z Polską.	
15.	14 stycznia, raport ambasadora w Rzymie	29
	Sprawozdanie z rozmowy z ministrem Ciano: przedstawienie stanu stosunków polsko-niemieckich, wstępne ustalenie daty wizyty Ciano w Warszawie.	
16.	14 stycznia, raport ambasadora w Rzymie	31
	Szczegółowa informacja na temat przedstawienia Ciano treści depechy Becka o jego ostatnim spotkaniu z Hitlerem.	
17.	14 stycznia, raport ambasadora w Waszyngtonie	32
	Relacja z rozmów w Departamencie Stanu: zapowiedź sekretarza stanu aktywizacji amerykańskiej polityki zagranicznej oraz podjęcia programu zbrojeń; uznanie przez podsekretarza stanu konieczności rozwiązania problemu emigracji żydowskiej z Niemiec i Polski.	

LISTA DOKUMENTÓW

18.	16 stycznia, raport ambasadora w Waszyngtonie Uwagi amerykańskiego ambasadora w Paryżu, m.in. na temat polityki Stanów Zjednoczonych, Francji, Niemiec i ZSRR.	35
19.	16 stycznia, telegram szyfrowy ministra spraw zagranicznych do poselstwa w Budapeszcie Zalecenie okazywania wobec państw trzecich poparcia Polski dla roszczeń węgierskich do Rusi Podkarpackiej.	37
20.	17 stycznia, telefonogram szyfrowy posła w Bernie Relacja z rozmowy z brytyjskim ministrem spraw zagranicznych, niesprzeciwiającym się bezpośredniemu porozumieniu polsko-niemieckiemu w sprawie Gdańska.	38
21.	17 stycznia, projekt telegramu zastępcy podsekretarza stanu do ambasady w Bukareszcie Brak widocznych „prób nawiązania kontaktu między Berlinem a Moskwą”; stanowisko Hitlera wobec komunizmu i ZSRR „nadal nieprzejednane”.	39
22.	20 stycznia, niepodpisana notatka o sytuacji na Rusi Podkarpackiej Uwagi o penetracji niemieckiej.	40
23.	23 stycznia, radiotelegram szyfrowy posła w Budapeszcie Informacja ministra spraw zagranicznych Węgier o przebiegu wizyty w Niemczech; uwagi w sprawie poparcia Polski dla roszczeń węgierskich (Ruś Podkarpacka, Słowacja).	42
24.	23 stycznia, raport ambasadora w Berlinie Poufne informacje od posła węgierskiego na temat wizyty ministra spraw zagranicznych Węgier w Berlinie.	43
25.	25 stycznia, okólnik zastępcy podsekretarza stanu Zdaniem MSZ „nie ma głębszej chęci porozumienia między Moskwą a Berlinem”.	46
26.	25 stycznia, telegram szyfrowy ambasadora w Londynie Spotkanie z ministrem spraw zagranicznych Wielkiej Brytanii: możliwość złożenia przez Becka wizyty w Londynie, m.in. w celu omówienia kwestii Wolnego Miasta Gdańska; zapewnienie ze strony Raczyńskiego, że nie doszło do żadnych negocjacji między Polską a Niemcami.	47
27.	[po 26 stycznia], niepodpisana notatka o warszawskich rozmowach ministrów spraw zagranicznych Polski i Niemiec Wymiana poglądów na temat sytuacji międzynarodowej i polityki wobec ZSRR; dyskusje nad niemieckimi propozycjami w sprawie Gdańska, eksterytorialnego połączenia przez Pomorze Gdańskie oraz o ewentualnych kom-	48

LISTA DOKUMENTÓW

- pensatach dla Polski na Ukrainie. Negatywne stanowisko Becka wobec tych propozycji.
28. 27 stycznia, naczelnik Wydziału Wschodniego do ambasady w Berlinie 52
 Informacje i przypuszczenia w związku z planowanymi radziecko-niemieckimi rokowaniami handlowymi.
29. 28 stycznia, telegram szyfrowy ambasadora w Londynie 53
 Zaniepokojenie brytyjskiej opinii publicznej rozwojem sytuacji międzynarodowej; lęk przed możliwą akcją niemiecką, tym razem na zachodzie. Niepokój w Foreign Office.
30. 29 stycznia, pismo konsula w Kwidzynie 54
 Powściągliwość miejscowej prasy w omawianiu stanu stosunków polsko-niemieckich. Nadzieje mas partyjnych na ustępstwa terytorialne ze strony Polski.
31. 30 stycznia, telegram szyfrowy dyrektora Gabinetu 56
 Ministra Spraw Zagranicznych do poselstwa w Budapeszcie
 Sprawa Rusi Podkarpackiej poruszona w warszawskich rozmowach Becka i Ribbentropa na prośbę strony węgierskiej. Przyjęcie przez Ribbentropa do wiadomości zainteresowania Polski wspólną granicą z Węgrami.
32. 31 stycznia, okólnik ministra spraw zagranicznych 56
 Oficjalna wykładnia wyników warszawskich rozmów Ribbentropa: polityka zapoczątkowana deklaracją o nieagresji z 26 stycznia 1934 r. będzie kontynuowana.
33. 31 stycznia, telegram szyfrowy ministra spraw zagranicznych 57
 do ambasady w Londynie
 Ogólnikowa odpowiedź ministra na pytanie ambasadora Wielkiej Brytanii o temat gdański podczas warszawskich rozmów z Ribbentropem. Sprawa wizyty ministra w Londynie.
34. 1 lutego, raport polityczny ambasadora w Paryżu 58
 Główne kierunki francuskiej polityki zagranicznej, m.in. na podstawie dyskusji parlamentarnej i niektórych głosów prasowych. Zdaniem Łukasiewicza nastąpiło wzmocnienie stosunków sojuszniczych Polski i Francji.
35. 2 lutego, raport ambasadora w Berlinie 65
 Analiza fragmentu przemówienia Hitlera z 30 stycznia poświęconego stosunkom z Polską; uwagi o krótkiej rozmowie z Ribbentropem, wyrażającym zadowolenie ze swego pobytu w Warszawie.

LISTA DOKUMENTÓW

36.	3 lutego, list ambasadora w Berlinie do dyrektora Gabinetu Ministra Spraw Zagranicznych	67
	Fragment przemówienia Hitlera dotyczący granic, w brzmieniu upowszechnianym przez polską prasę – nieprawdziwy.	
37.	3 lutego, telegram szyfrowy ambasadora w Londynie	68
	Rozmowy w Foreign Office: sprawa emigracji gdańskich Żydów; rychła wizyta Becka w Londynie – pożądana.	
38.	4 lutego, notatka zastępcy podsekretarza stanu	70
	Rozmowa z ambasadorem Wielkiej Brytanii: Gdańsk; sprawa autostrady przez Pomorze; planowana wizyta ks. Kentu w Polsce.	
39.	5 lutego, raport posła w Rydze	72
	Rozmowa z lotewskim ministrem wojny, głównie o relacjach między państwami bałtyckimi i ich stosunku do Polski.	
40.	6 lutego, notatka podsekretarza stanu	74
	Wymiana uwag z ambasadorem Niemiec na temat warszawskich rozmów Ribbentropa: zdaniem Szembeka, w sprawie Gdańska „dały właściwie wyniki negatywne”, a eksterytorialność ewentualnej autostrady jest wykluczona.	
41.	6 lutego, raport posła w Budapeszcie	76
	Stanowisko Niemiec wobec możliwości wkroczenia wojsk węgierskich na obszar Rusi Podkarpackiej w listopadzie 1938 r.	
42.	7 lutego, raport ambasadora w Berlinie	77
	Szczegółowa analiza przemówienia Hitlera z 30 stycznia.	
43.	8 lutego, raport ambasadora w Londynie	85
	Założenia polityki zagranicznej Wielkiej Brytanii w świetle wypowiedzi członków rządu oraz komentarzy prasy brytyjskiej.	
44.	9 lutego, raport Komisarza Generalnego RP w Wolnym Mieście Gdańsku	90
	Rozmowa z prezydentem gdańskiego Senatu: drobne nieporozumienia w stosunkach polsko-gdańskich; informacja z Berlina – rozmowy Ribbentropa z Beckiem „miały pomyślny przebieg”, a „w Gdańsku nie będzie niespodzianek”.	
45.	10 lutego, telefonogram szyfrowy ministra spraw zagranicznych do ambasadora w Londynie	91
	Wizyta Becka w Londynie możliwa nie na początku marca, lecz w terminie późniejszym.	

LISTA DOKUMENTÓW

46.	10 lutego, telegram szyfrowy ambasadora w Londynie Informacja o wykonaniu instrukcji w sprawie wizyty Becka.	92
47.	10 lutego, raport posła w Budapeszcie Rozmowa z ministrem Csákym o zamiarach Węgier wobec Rusi Podkarpackiej oraz o stosunkach węgiersko-niemieckich.	92
48.	16 lutego, radiotelegram szyfrowy posła w Pradze Relacja z rozmowy z ministrem spraw zagranicznych Czecho-Słowacji na temat Rusi Podkarpackiej.	97
49.	16 lutego, telegram szyfrowy konsula generalnego w Bratysławie Informacja na temat planowanego oświadczenia Sidora o „konieczności likwidacji spraw Rusi” po myśli rządu polskiego.	98
50.	16 lutego, raport zastępcy Komisarza Generalnego RP w Wolnym Mieście Gdańsku Prośba prezydenta gdańskiego Senatu o opinię rządu polskiego w sprawie odroczenia wyborów do Volkstagu.	98
51.	18 lutego, raport zastępcy Komisarza Generalnego RP w Wolnym Mieście Gdańsku Okoliczności i reperkusje zatargu między polskimi i niemieckimi studentami Politechniki Gdańsku.	100
52.	18 lutego, notatka z rozmowy ministra spraw zagranicznych z reichsführerem SS Wymiana uwag głównie o emigracji Żydów.	103
53.	18 lutego, notatka z rozmowy zastępcy podsekretarza stanu z reichsführerem SS Dyskusja o głównych problemach w stosunkach polsko-niemieckich, ze szczególnym uwzględnieniem sprawy Gdańska.	104
54.	22 lutego, list radcy ambasady w Berlinie do naczelnika Wydziału Zachodniego Dalsze szczegóły pobytu Himmlera w Polsce.	108
55.	[po 22 lutego], notatka zastępcy naczelnika Wydziału Zachodniego Narada u naczelnika Wydziału Polaków za Granicą nad wytycznymi na polsko-niemiecką konferencję „w sprawach mniejszościowych”.	110

LISTA DOKUMENTÓW

56.	23 lutego, raport zastępcy Komisarza Generalnego RP w Wolnym Mieście Gdańsku	112
	Interwencja przedstawiciela gdańskiego Senatu w związku z rezolucją polskich studentów.	
57.	24 lutego, niepodpisana notatka z konferencji „w sprawach żydowskich” u zastępcy podsekretarza stanu	114
	Dyskusja o tym, czy stanowisko Polski wobec emigracji Żydów „nie wymaga pewnej rewizji”.	
58.	25 lutego, dyrektor Gabinetu Ministra Spraw Zagranicznych do ambasady w Tokio	116
	Rzekomo zmniejszone zainteresowanie ZSRR sprawami zachodnimi.	
59	27 lutego, podsekretarz stanu do ambasady w Moskwie	117
	Informacja o wypowiedzi ministra spraw zagranicznych Francji, iż pakt z ZSRR ma dla Francji mniejsze znaczenie niż sojusz z Polską.	
60.	28 lutego, telefonogram szyfrowy ambasadora w Berlinie	117
	Rozmowa z Ribbentropem w związku z zajściami antyniemieckimi w Polsce. Riposta Lipskiego: wydarzenia na terenie Gdańska sprowokowane przez tamtejszych Niemców.	
61.	28 lutego, raport posła w Rydze	118
	Rozmowa z łotewskim ministrem wojny, głównie o polityce zagranicznej Łotwy i sytuacji miejscowej Polonii.	
62.	[luty], niepodpisana notatka o „problemie żydowskim”	123
	Uwagi o konieczności „zdecydowanego postawienia sprawy żydowskiej” przez rząd polski w związku z „likwidacją problemu na wielką skalę” przez Niemcy.	
63.	1 marca, telefonogram ambasadora w Berlinie	126
	Próba interwencji u Göringa w związku z incydem w Gdańsku. Prośba o instrukcje przed rozmową z Hitlerem.	
64.	1 marca, raport polityczny ambasadora w Londynie	126
	Publiczne wystąpienia premiera i ministra spraw zagranicznych Wielkiej Brytanii.	
65.	2 marca, telegram szyfrowy ambasadora w Berlinie	129
	Krótkie streszczenie „rozmowy przygodnej” z Hitlerem i Göringiem.	

LISTA DOKUMENTÓW

66.	2 marca, raport ambasadora w Berlinie. Hitler podkreśla, że nie dopuści do konfliktu polsko-niemieckiego. Także Göring wyraża zrozumienie sytuacji rządu polskiego w związku z problematyką gdańską.	130
67.	2 marca, telegram szyfrowy ambasadora w Londynie Rozmowa w Foreign Office o planowanej wizycie Becka w Wielkiej Brytanii.	134
68.	3 marca, okólnik ministra spraw zagranicznych Zalecenie w sprawie komentowania wizyty ministra spraw zagranicznych Włoch w Warszawie: rozmowy bez konkretnych ustaleń.	135
69.	4 marca, niepodpisana notatka z rozmowy ministra spraw zagranicznych z ambasadorem Wielkiej Brytanii Sprawa propagandy kolonialnej: potrzeba polsko-brytyjskiej dyskusji międzyrządowej.	135
70.	6 marca, radiotelegram szyfrowy posła w Pradze Przygotowania do rozgrywki z Niemcami „o Słowację z przyległościami”.	136
71.	6 marca, radiotelegram szyfrowy ministra spraw zagranicznych do posła w Pradze Instrukcje w związku z oczekiwanym rozpadem Czecho--Słowacji: destabilizująca akcja dyplomatyczna Polski.	137
72.	7 marca, niepodpisana notatka z rozmowy ministra spraw zagranicznych z ambasadorem Niemiec Sprawa polityki porozumienia z Niemcami: Moltke – w Polsce poparcie niewielkie; Beck – ocena zbyt pesymistyczna.	138
73.	7 marca, okólnik ministra spraw zagranicznych Przebieg warszawskich rozmów z ministrem Gafencu – „zupełne wyrównanie” stosunków polsko-rumuńskich.	139
74.	7 marca, telegram szyfrowy konsula w Bratysławie Wzrost nastrojów antyniemieckich w społeczeństwie słowackim; nadzieje na współpracę z Polską.	140
75.	9 marca, raport polityczny ambasadora w Londynie Rozmowy z brytyjskim sekretarzem handlu zagranicznego o prawdopodobieństwie angielsko-niemieckiego porozumienia gospodarczego i misji moskiewskiej oraz z ambasadorem radzieckim o tej misji.	141
76.	9 marca, radiotelegram szyfrowy posła w Pradze Szukanie przez Tisę oparcia w Polsce w związku z presją Niemiec – prośba o instrukcję.	145

LISTA DOKUMENTÓW

77.	11 marca, notatka podsekretarza stanu z prywatnej audiencji u papieża Zdanem Piusa XII, mimo trudnej sytuacji międzynarodowej trzeba być optymistą.	146
78.	12 marca, telegram szyfrowy dyrektora Gabinetu Ministra Spraw Zagranicznych do ambasady w Londynie Oświadczenie przekazane przez brytyjskiego chargé d'affaires: problematyka kolonialna nie może być przedmiotem rozmów podczas londyńskiej wizyty min. Becka.	147
79.	13 marca, minister spraw zagranicznych do posła w Pradze Utrzymanie „zasadniczego stanowiska” w sprawie Czecho-Słowacji.	148
80.	13 marca, minister spraw zagranicznych do poselstwa w Budapeszcie Rozmowa z posłem węgierskim: „nowa koniunktura” dla Polski i Węgier wobec rychłego rozpadu Czecho-Słowacji – polska propozycja wspólnej polityki informacyjnej.	149
81.	13 marca, radiotelegram szyfrowy ministra spraw zagranicznych do poselstwa w Pradze Informacja o rozmowie z posłem Czecho-Słowacji na temat jej sytuacji wewnętrznej.	149
82.	13 marca, minister spraw zagranicznych do ambasady w Berlinie Rozmowa z ambasadorem niemieckim: próba uzyskania informacji na temat zamiarów Niemiec wobec Czecho-Słowacji.	150
83.	14 marca, okólnik ministra spraw zagranicznych Stanowisko rządu polskiego wobec rysującego się rozpadu państwa czechosłowackiego: państwo czechosłowackie tworem nietrwałym; sympatia dla niepodległościowych dążeń Słowaków.	150
84.	14 marca, list dyrektora Gabinetu Ministra Spraw Zagranicznych do ambasadora w Tokio Ocena pozycji Polski na arenie międzynarodowej – stosunki z Niemcami, mimo wszystko, „rozwijają się dobrze”.	151
85.	15 marca, telefonogram szyfrowy posła w Pradze Sugestie, by w związku z wydarzeniami na Słowacji Polska pozytywnie ustosunkowała się do nowego rządu.	153
86.	15 marca, okólnik ministra spraw zagranicznych Respektowanie przez Polskę decyzji o usamodzielnieniu się Słowacji; poparcie dla akcji węgierskiej w sprawie Rusi Podkarpackiej.	153

LISTA DOKUMENTÓW

87.	15 marca, telegram szyfrowy ambasadora w Rzymie Rozmowa z włoskim ministrem spraw zagranicznych o wydarzeniach w Czecho-Słowacji – Ciano zachęcał Węgrów do wkroczenia na Ruś Podkarpacką.	154
88.	16 marca, minister spraw zagranicznych do ambasady w Bukareszcie Polecenie zawiadomienia Rumunów o interwencji dyplomatycznej Polski w Budapeszcie.	154
89.	16 marca, telegram szyfrowy ambasadora w Bukareszcie Prośba ministra spraw zagranicznych Rumunii o „energiczny nacisk” na Węgry w sprawie Rusi Podkarpackiej	155
90.	16 marca, telegram szyfrowy ambasadora w Bukareszcie Minister spraw zagranicznych Rumunii „przygnębiony” poparciem Polski dla Węgier w sprawie Rusi Podkarpackiej	156
91.	16 marca, notatka zastępcy podsekretarza stanu Ambasador Rumunii wyjaśnia stanowisko swego kraju w sprawie Rusi Podkarpackiej.	156
92.	16 marca, radiotelegram szyfrowy posła w Budapeszcie Minister spraw zagranicznych Węgier o sporze z Rumunią z powodu Rusi Podkarpackiej.	157
93.	16 marca, telefonogram szyfrowy chargé d'affaires w Bratysławie Minister spraw zagranicznych Słowacji wita Polaka jako pierwszego przedstawiciela dyplomatycznego obcego państwa.	158
94.	16 marca, telefonogram szyfrowy ambasadora w Bukareszcie Rozmowa z ministrem spraw zagranicznych Rumunii w związku ze sporem węgiersko-rumuńskim.	159
95.	16 marca, radiotelegram szyfrowy posła w Budapeszcie Rozmowa z ministrem spraw zagranicznych Węgier na temat Słowacji.	160
96.	16 marca, telegram szyfrowy ministra spraw zagranicznych do ambasady w Berlinie Rozmowa z ambasadorem niemieckim, m.in. na temat ustanowienia granicy polsko-węgierskiej i utworzenia państwa słowackiego.	161
97.	16 marca, zastępcę podsekretarza stanu do ambasady w Berlinie Rozmowa z ambasadorem niemieckim: zaskoczenie Polski wymianą deklaracji Hitler–Tiso.	161

LISTA DOKUMENTÓW

---

98. 17 marca, telegram szyfrowy ambasadora w Londynie 162
 Informacje uzyskane od posła Rumunii o niemieckim zagrożeniu; sprawa ewentualnej pomocy wojskowej Polski.
99. 17 marca, dyrektor Gabinetu Ministra Spraw Zagranicznych do ambasadora w Berlinie 163
 Instrukcja do rozmowy z Göringiem: niezadowolenie Polski z powodu nieinformowania jej przez Niemcy o kolejnych posunięciach.
100. 17 marca, telefonogram szyfrowy ambasadora w Berlinie 163
 Rozmowa z Göringiem: sprawa niemieckiej opieki nad Słowacją, chęć utrzymania przez Niemcy dobrych stosunków z Polską.
101. 17 marca, notatka dyrektora Gabinetu Ministra Spraw Zagranicznych 164
 Démarche posła Węgier w związku z pogłoskami o polskich planach zajęcia rejonu Jasiny; dementi strony polskiej.
102. 17 marca, telegram szyfrowy chargé d'affaires w Bratysławie 166
 Rozmowa z wicepremierem Słowacji: tymczasowość okupacji niemieckiej; sugestia, by Polska wystąpiła jako drugie państwo „chroniące” Słowację.
103. 17 marca, telegram szyfrowy posła w Sofii 167
 Oburzenie bułgarskiej opinii publicznej aneksją Czech i Moraw oraz niektórymi enuncjacjami prasy polskiej.
104. 17 marca, telegram szyfrowy ambasadora w Bukareszcie 167
 W rozmowie z ambasadorem Karol II wyraził nadzieję, że stosunki polsko-rumuńskie mimo ostatnich nieporozumień pozostaną przyjazne.
105. 18 marca, minister spraw zagranicznych do ambasadora w Moskwie 168
 Wyjaśnienie polskiego stanowiska wobec wkroczenia Niemców do Pragi: rząd polski nie aprobejuje metod niemieckich, ale prawdopodobnie nie złoży protestu.
106. 18 marca, list szyfrowy ambasadora w Londynie 169
 Informacje i opinie na temat polityki zagranicznej ZSRR.
107. 18 marca, dyrektor Gabinetu Ministra Spraw Zagranicznych do ambasadora w Londynie 170
 Sprawa tzw. niedyskrecji Tilei: polecenie niedyskutowania z tamtejszym posłem Rumunii zagadnień sojuszu polsko-rumuńskiego.

LISTA DOKUMENTÓW

108.	18 marca, okólnik dyrektora Gabinetu Ministra Spraw Zagranicznych Informacja o sytuacji w związku z niedawnymi wydarzeniami.	170
109.	20 marca, telegram szyfrowy ministra spraw zagranicznych do ambasadora w Paryżu Stanowisko Polski w sprawie sporu rumuńsko-węgierskiego; zobowiązania Polski wobec Rumunii.	171
110.	20 marca, minister spraw zagranicznych do szefów placówek dyplomatycznych w Bukareszcie i Budapeszcie Pogłoski o mobilizacji w Rumunii i na Węgrzech; celowość bezpośrednich rozmów między tymi państwami.	172
111.	20 marca, list szyfrowy ambasadora w Londynie Podsumowanie informacji uzyskanych od posła Tilei.	172
112.	20 marca, telegram szyfrowy chargé d'affaires w Bratysławie Rozmowa z premierem Słowacji: charakter stosunków słowacko-niemieckich; problem propagandy ukraińskiej.	173
113.	20 marca, notatka ministra spraw zagranicznych Uwagi na temat położenia Polski w obliczu zaostrenia się sytuacji międzynarodowej.	174
114.	20 marca, raport ambasadora w Moskwie Analiza przemówienia Stalina na XVIII Zjeździe WKP(b).	176
115.	21 marca, raport ambasadora w Berlinie Rozmowa z Ribbentropem: stan stosunków polsko-niemieckich, ponowienie propozycji w sprawie Gdańska i połączenia przez Pomorze Gdańskie.	182
116.	21 marca, telefonogram szyfrowy ambasadora w Londynie Rozmowa z brytyjskim ministrem spraw zagranicznych: brytyjski projekt deklaracji czterech państw.	186
117.	21 marca, telegram szyfrowy dyrektora Gabinetu Ministra Spraw Zagranicznych do ambasady w Paryżu Rozmowa ministra spraw zagranicznych z ambasadorem Francji, m.in. o „nowej polityce” Niemiec.	187
118.	21 marca, radiotelegram szyfrowy posła w Budapeszcie Rozmowa z posłem Wielkiej Brytanii o mobilizacji na Węgrzech.	188
119.	21 marca, telegram szyfrowy chargé d'affaires w Bratysławie Skargi słowackiego ministra obrony na postępowanie Niemiec, gotowość do nawiązania kontaktów wojskowych z Polską.	189

LISTA DOKUMENTÓW

120.	21 marca, raport ambasadora w Bukareszcie Stanowisko Rumunii wobec rozpadu Czecho-Słowacji.	190
121.	21 marca, okólnik zastępcy podsekretarza stanu Polecenie wpłynięcia na korespondentów prasy polskiej, podających niesprawdzone informacje.	193
122.	22 marca, minister spraw zagranicznych do ambasadora w Londynie Informacja o „opinii osobistej” przekazanej brytyjskim rozmówcom w związku z propozycją Wielkiej Brytanii: wciąganie ZSRR do negocjacji może przyspieszyć wybuch wojny.	194
123.	22 marca, list szyfrowy ambasadora w Londynie Rozmowa z ministrem spraw zagranicznych Francji o stanowisku Polski wobec sporu rumuńsko-węgierskiego.	194
124.	22 marca, telegram szyfrowy ambasadora w Londynie Doniesienia o „rzekomo przygotowywanej” niemieckiej akcji propagandowej dotyczącej traktowania niemieckiej mniejszości w Polsce.	195
125.	23 marca, minister spraw zagranicznych do ambasadora w Londynie Instrukcje do rozmowy z Halifaksem w związku z propozycjami brytyjskimi; polska propozycja zawarcia porozumienia bilateralnego.	196
126.	23 marca, list naczelnika Wydziału Zachodniego do ambasadora w Londynie Uwagi o stanowisku Polski wobec propozycji brytyjskich.	197
127.	23 marca, list dyrektora Gabinetu Ministra Spraw Zagranicznych do ambasadora w Londynie. Informacje uzupełniające o rozmowie ministra spraw zagranicznych z Brytyjczykami w sprawie propozycji Londynu.	199
128.	23 marca, dyrektor Gabinetu Ministra Spraw Zagranicznych do ambasad w Londynie, Paryżu i Rzymie Informacja o instrukcji dla posła w Budapeszcie w związku z napięciami w stosunkach węgiersko-rumuńskich i o zapewnieniach Rumunii, że nie zaatakuje Węgier.	200
129.	23 marca, raport posła w Tallinie Stanowisko Estonii wobec wydarzeń w Europie Środkowej i Kłajpedzie; rozmowa z głównodowodzącym armii estońskiej o sytuacji międzynarodowej.	200
130.	23 marca, radiotelegram szyfrowy posła w Budapeszcie Nastawienie rządu i społeczeństwa węgierskiego do Niemiec; nadzieje kręgów germanofilskich na odtworzenie dawnych granic Węgier dzięki współpracy z Rzeszą.	203

LISTA DOKUMENTÓW

131.	24 marca, zapis wystąpienia ministra spraw zagranicznych Wewnętrzna „odprawa polityczna” w MSZ: minister podkreśla, że Polska nie przyjmie niemieckiego dyktatu, ryzykując nawet wojnę.	204
132.	24 marca, telegram szyfrowy osobisty ambasadora w Londynie do ministra spraw zagranicznych Informacja o wykonaniu instrukcji w rozmowie z ministrem Halifaksem.	206
133.	24 marca, radiotelegram szyfrowy posła w Budapeszcie Rozmowa z ministrem spraw zagranicznych Węgier: zmniejszenie się napięcia w stosunkach węgiersko-rumuńskich.	206
134.	24 marca, telegram szyfrowy dyrektora Gabinetu Ministra Spraw Zagranicznych do poselstwa w Budapeszcie Minister poleca oświadczyć, że uniknięcie wojny węgiersko-rumuńskiej jest sprawą zasadniczą.	207
135.	24 marca, radiotelegram szyfrowy posła w Budapeszcie Rozmowa z ministrem spraw zagranicznych Węgier: zdaniem polskiego posła, mobilizacja węgierska ułatwiła Niemcom osiągnięcie celów w Rumunii i Słowacji.	208
136.	[przed 25 marca], niepodpisana notatka Ekspertyza dotycząca możliwego rozwiązania problemu autostrady przez Pomorze Gdańskie.	208
137.	25 marca, instrukcja ministra spraw zagranicznych dla ambasadora w Berlinie Odpowiedź strony polskiej na propozycje niemieckie w sprawie Gdańska i eksterytorialnego połączenia przez Pomorze Gdańskie – w związku z planowaną rozmową ambasadora z niemieckim ministrem spraw zagranicznych.	211
138.	25 marca, telegram szyfrowy ambasadora w Moskwie Ludowy komisarz spraw zagranicznych „przyjął w zasadzie” propozycję deklaracji czterech mocarstw.	214
139.	26 marca, raport ambasadora w Berlinie Rozmowa z Ribbentropem: „zarządzenia mobilizacyjne” obu stron, kwestia Gdańska i autostrady; w załączeniu – tłumaczenie notatki z polskimi kontrpropozycjami.	215
140.	27 marca, minister spraw zagranicznych do ambasadora w Paryżu Polskie zastrzeżenia do brytyjskiego projektu deklaracji czterech państw.	221

LISTA DOKUMENTÓW

141.	27 marca, radiotelegram szyfrowy ambasadora w Bukareszcie Pogłoski o niemieckich żądaniach w sprawie Gdańska i o mobilizacji w Polsce.	222
142.	27 marca, notatka z rozmowy naczelnika Wydziału Wschodniego z posłem Litwy Przewidywania posła na temat niemieckich planów wschodnich: Niemcy zechcą zmusić Polskę do udziału w wyprawie na ZSRR; konieczność zacieśnienia stosun- ków polsko-litewskich.	223
143.	28 marca, notatka z rozmowy ministra spraw zagranicznych z ambasadorem Niemiec Oświadczenie ministra: zmiana status quo w Gdańsku przez Rzeszę lub władze Wolnego Miasta będzie uznana za agresję na Polskę; przyszłość Gdańska powinna zostać uregulowana na mocy porozumienia polsko-niemieckiego.	224
144.	28 marca, list dyrektora Gabinetu Ministra Spraw Zagranicznych do ambasadora w Paryżu Uwagi o brytyjskiej propozycji deklaracji czterech i o stosunkach polsko-niemieckich.	225
145.	28 marca, telegram szyfrowy ambasadora w Paryżu Rozmowa z ministrem spraw zagranicznych z okazji podpi- sania układu handlowego: sprawa nieformalnych francus- ko-angielskich gwarancji dla Holandii, Belgii i Szwajcarii.	226
146.	28 marca, telegram szyfrowy ambasadora w Londynie Rozmowa z ambasadorem Stanów Zjednoczonych – jego przewidywania co do stanowiska Wielkiej Brytanii w razie ataku Niemiec na Polskę; sceptyczna ocena stosunków angielsko-radzieckich.	227
147.	28 marca, raport posła w Kownie Rozmowa z posłem Litwy w Warszawie: konieczność zacieśnienia stosunków polsko-litewskich.	228
148.	28 marca, telegram szyfrowy dyrektora Gabinetu Ministra Spraw Zagranicznych do ambasady w Bukareszcie Pogłoski o nocie w sprawie Gdańska i mobilizacji w Polsce – nieprawdziwe.	230
149.	28 marca, raport ambasadora w Bukareszcie Rozmowa z ministrem Gafencu o stosunkach rumuń- sko-węgierskich i rumuńsko-niemieckim układzie hand- lowym.	231
150.	29 marca, raport ambasadora w Paryżu Rozmowa z ambasadorem Stanów Zjednoczonych na temat sytuacji międzynarodowej.	233

LISTA DOKUMENTÓW

151.	29 marca, raport polityczny ambasadora w Londynie Uwagi o zmianach w polityce Wielkiej Brytanii oraz o rozmowie z ambasadorem Stanów Zjednoczonych.	236
152.	29 marca, raport ambasadora w Paryżu Rozmowa z ministrem spraw zagranicznych Francji: „zdeformowanie” przez premiera Chamberlaina inicjatywy dyplomatycznej ministra Bonnetta; sprawa gwarancji brytyjskich dla Polski i Rumunii.	241
153.	29 marca, notatka dyrektora Gabinetu Ministra Spraw Zagranicznych Rozmowa z posłem Węgier o stanie stosunków polsko-niemieckich.	242
154.	29 marca, notatka zastępcy podsekretarza stanu Rozmowa z ambasadorem Włoch, głównie o stosunkach polsko-niemieckich.	243
155.	29 marca, raport ambasadora w Berlinie Informacje uzyskane w korpusie dyplomatycznym.	245
156.	30 marca, telegram szyfrowy zastępcy podsekretarza stanu do ambasady w Londynie Polecenie „spowodowania zamieszczenia” w prasie brytyjskiej informacji o rzekomym niemieckim ultimatum wobec Bułgarii.	248
157.	30 marca, notatka naczelnika Wydziału Zachodniego Brytyjska oferta udzielenia Polsce gwarancji.	249
158.	31 marca, telegram szyfrowy ambasadora w Londynie Echa oświadczenia premiera Wielkiej Brytanii o gwarancji dla Polski.	249
159.	31 marca, telegram szyfrowy ambasadora w Moskwie Rozmowa z zastępcą ludowego komisarza spraw zagranicznych: sprawy bieżące; rozczarowanie ZSRR z powodu odrzucania przez Polskę i Rumunię pomocy radzieckiej.	250
160.	1 kwietnia, niepodpisana notatka z odprawy u ministra spraw zagranicznych Omówienie możliwych wariantów akcji niemieckiej w Gdańsku.	251
161.	1 kwietnia, notatka ambasady w Londynie Interwencja ambasady w Foreign Office w związku z dyskusją prasową o gwarancji brytyjskiej dla Polski.	252
162.	1 kwietnia, telegram szyfrowy ambasadora w Londynie Szczegóły interwencji w Foreign Office w związku z komentarzami prasowymi na temat gwarancji brytyjskiej dla Polski.	255

LISTA DOKUMENTÓW

163.	1 kwietnia, niepodpisana notatka o wypowiedziach ambasadora włoskiego w Berlinie Zdaniem ambasadora, włoskie żądania terytorialne pod adresem Francji „nie są wygórowane”.	257
164.	1 kwietnia, telefonogram szyfrowy ambasadora w Moskwie Rozmowa z ludowym komisarzem spraw zagranicznych o stanowisku Polski wobec współdziałania z ZSRR.	258
165.	1 kwietnia, minister spraw zagranicznych do ambasady w Moskwie Polityka Polski wobec Związku Radzieckiego: odnoszenie się z rezerwą do układów z udziałem ZSRR, jednoczesna odmowa uczestnictwa w układach skierowanych przeciwko ZSRR.	259
166.	2 kwietnia, telegram szyfrowy ambasadora w Moskwie Prośba ludowego komisarza spraw zagranicznych o dodatkowe wyjaśnienie stanowiska Polski.	260
167.	3 kwietnia, telegram szyfrowy ambasadora w Waszyngtonie Rozmowa w Departamencie Stanu: aprobata dla inicjatywy brytyjskiej.	260
168.	3 kwietnia, podsekretarz stanu do poselstwa w Kownie Pozytywna ocena stanowiska Litwy; zacieśnienie stosunków polsko-litewskich.	261
169.	3 kwietnia, list ambasadora w Tokio do ambasadora w Paryżu Sytuacja na Dalekim Wschodzie.	262
170.	3 kwietnia, podsekretarz stanu do ambasadora w Moskwie Wyjaśnienia w związku z pytaniami ludowego komisarza spraw zagranicznych.	265
171.	4 kwietnia, zapis rozmowy ministra spraw zagranicznych z lordem Halifaksem Zagrożenie ze strony Niemiec; sprawa zobowiązań Polski na wypadek agresji niemieckiej w Europie Zachodniej; stosunki z ZSRR; położenie Rumunii.	266
172.	4 kwietnia, notatka ambasadora w Londynie z rozmowy z brytyjskim ministrem spraw zagranicznych Niektóre aspekty przyszłej współpracy polsko-brytyjskiej.	274
173.	4 kwietnia, zapis rozmowy między ministrem spraw zagranicznych a premierem i ministrem spraw zagranicznych Wielkiej Brytanii Konieczność zahamowania dalszej ekspansji niemieckiej; sprawa przekształcenia gwarancji brytyjskiej dla Polski w układ o pomocy wzajemnej; problem ZSRR; możliwość pomocy dla Rumunii; problem Gdańska.	276

LISTA DOKUMENTÓW

174.	4 kwietnia, telegram szyfrowy ministra spraw zagranicznych (z Londynu) do MSZ Odpowiedź na pytania Litwinowa: Polska nie może wiązać się z „ugrupowaniami ideologicznymi”.	287
175.	4 kwietnia, telegram szyfrowy ambasadora w Moskwie Wniosek z rozmowy z Litwinowem: polemika prasowa z Polską i „jakby kokietowanie” Niemiec to wynik obaw przed wyeliminowaniem ZSRR z rokowań.	288
176.	4 kwietnia, telefonogram szyfrowy ambasadora w Berlinie Sugestia, by podkreślać wolę Polski opierania się w stosunkach z Niemcami na układzie z 1934 r.	289
177.	4 kwietnia, telegram szyfrowy podsekretarza stanu do ambasady w Londynie Informacje płk. Toussainta na temat zamierzeń Hitlera.	289
178.	4 kwietnia, list ambasadora w Tokio dla ministra spraw zagranicznych Ocena sytuacji na Dalekim Wschodzie.	290
179.	4 kwietnia, telegram szyfrowy ambasadora w Rzymie Włoskie przygotowania do zajęcia Albanii.	292
180.	5 kwietnia, zapis rozmowy ministra spraw zagranicznych z premierem i ministrem spraw zagranicznych Wielkiej Brytanii Sprawa zobowiązań sojuszniczych Polski w razie pośredniej agresji niemieckiej (przez państwo neutralne) na Wielką Brytanię; problem pomocy dla Rumunii; możliwość ataku na Jugosławię.	293
181.	5 kwietnia, list ambasadora w Tokio do dyrektora Gabinetu Ministra Spraw Zagranicznych Uwagi o sytuacji międzynarodowej.	299
182.	6 kwietnia, telefonogram szyfrowy ministra spraw zagranicznych (z Londynu) do MSZ Informacja o zawarciu wstępnego polsko-brytyjskiego układu o pomocy wzajemnej.	301
183.	6 kwietnia, raport ambasadora w Berlinie Wymiana uwag z sekretarzem stanu w Auswärtiges Amt na temat odpowiedzialności za kryzys w stosunkach polsko-niemieckich.	301
184.	6 kwietnia, notatka dyrektora Gabinetu Ministra Spraw Zagranicznych Rozmowa z sekretarzem ambasady niemieckiej; wymiana opinii na temat trudności w stosunkach polsko-niemieckich.	304

LISTA DOKUMENTÓW

185.	6 kwietnia, raport posła w Sztokholmie Rozmowa z ministrem spraw zagranicznych Szwecji na temat Gdańska i wizyty min. Becka w Londynie.	307
186.	6 kwietnia, raport ambasadora w Rzymie Rozmowa z ministrem Ciano; uwagi o sytuacji we Włoszech.	308
187.	7 kwietnia, okólnik ministra spraw zagranicznych Oficjalna wykładnia porozumienia z Wielką Brytanią.	310
188.	11 kwietnia, ambasada w Paryżu do dyrektora Departamentu Konsularnego Zainteresowanie Polski udziałem w kolonizacji Madagaskaru.	311
189.	12 kwietnia, telegram szyfrowy ambasadora w Londynie Prośba ministra spraw zagranicznych Wielkiej Brytanii o określenie stanowiska Polski w razie zagrożenia na Zachodzie oraz w sprawie Rumunii.	312
190.	12 kwietnia, telegram szyfrowy ambasadora w Londynie Rozmowa z ministrem spraw zagranicznych Wielkiej Brytanii: gwarancje dla Grecji, ocena negocjacyjnej taktyki ZSRR.	313
191.	12 kwietnia, raport polityczny ambasadora w Londynie Prace nad tekstem układu polsko-brytyjskiego o pomocy wzajemnej (podsumowanie).	314
192.	12 kwietnia, raport polityczny ambasadora w Londynie Reorientacja brytyjskiej polityki zagranicznej.	316
193.	12 kwietnia, radiotelegram szyfrowy ambasadora w Paryżu Rozmowa z premierem Francji: ogólna ocena sytuacji.	325
194.	12 kwietnia, notatka Wydziału Wschodniego Uwagi o ewentualnej gwarancji ZSRR dla Estonii i Łotwy.	326
195.	12 kwietnia, minister spraw zagranicznych do posła w Budapeszcie Ostrzeżenie pod adresem rządu węgierskiego przed agresywnymi posunięciami w stosunku do Rumunii.	328
196.	13 kwietnia, telegram szyfrowy ambasadora w Londynie Wstrzeźliwość strony brytyjskiej w podejmowaniu konkretnych rozmów z polskimi dyplomatami.	328
197.	14 kwietnia, radiotelegram szyfrowy posła w Budapeszcie Rozmowa z ministrem spraw zagranicznych Węgier, zrzucającym na Rumunię odpowiedzialność za nowe napięcia między obu krajami.	329

LISTA DOKUMENTÓW

198.	14 kwietnia, raport polityczny ambasadora w Londynie Podsumowanie wizyty ministra spraw zagranicznych w Wielkiej Brytanii.	330
199.	15 kwietnia, telegram szyfrowy ministra spraw zagranicznych do ambasadora w Londynie Rozmowa z ambasadorami: brytyjskim – na temat Rumunii i sytuacji mniejszości niemieckiej w Polsce; oraz rumuńskim – o możliwym zagrożeniu z zachodu.	334
200.	15 kwietnia, raport ambasadora w Paryżu Uzupełniające informacje o rozmowach z premierem i ministrem spraw zagranicznych Francji.	335
201.	17 [?] kwietnia, minister spraw zagranicznych do posła w Kownie Polecenie złożenia oświadczenia, że rząd polski pragnie pomóc Litwie w zachowaniu niepodległości.	337
202.	17 kwietnia, telegram szyfrowy posła w Kownie Rozmowa attaché wojskowego z głównodowodzącym armii litewskiej.	337
203.	18 kwietnia, raport posła w Kownie Rozmowa z ministrem spraw zagranicznych Litwy o jej sytuacji wewnętrznej i międzynarodowej, ze szczególnym uwzględnieniem stosunków litewsko-niemieckich.	338
204.	18 kwietnia, raport posła w Kownie Minister spraw zagranicznych Litwy zaskoczony i „raczej przerażony” deklaracją rządu polskiego; Litwa zdecydowana zachować „bezwzględną neutralność”.	342
205.	18 kwietnia, raport posła w Kownie Wymiana uwag z ministrem spraw zagranicznych Litwy na temat wizyty w Polsce głównodowodzącego armii litewskiej.	344
206.	18 kwietnia, raport posła w Kownie Rozmowy attaché wojskowego, m.in. z attaché radzieckim.	345
207.	19 kwietnia, telegram szyfrowy ministra spraw zagranicznych do poselstwa w Kownie Wyjaśnienie w sprawie deklaracji rządu polskiego wobec rządu litewskiego.	347
208.	19 kwietnia, telegram szyfrowy dyrektora Gabinetu Ministra Spraw Zagranicznych do posła w Kownie Uzupełnienie instrukcji ministra.	347

LISTA DOKUMENTÓW

209.	19 kwietnia, list ambasadora w Berlinie do naczelnika Wydziału Zachodniego Informacje i spostrzeżenia na temat spraw niemieckich i międzynarodowych.	348
210.	19 kwietnia, telegram szyfrowy ambasadora w Berlinie Pogłoski o rzekomych negocjacjach polsko-niemieckich.	351
211.	19 kwietnia, raport ambasadora w Bukareszcie Opinie na temat berlińskiej wizyty ministra spraw zagranicznych Rumunii.	351
212.	20 kwietnia, instrukcja ministra spraw zagranicznych dla ambasadora w Paryżu Interpretacja sojuszu polsko-francuskiego – propozycja „usprawnienia” tekstu.	353
213.	20 kwietnia, telegram szyfrowy ambasadora w Londynie Rozmowa z Cadoganem na temat stanu negocjacji mocarstw zachodnich z ZSRR i Turcją oraz o sytuacji ogólnej.	354
214.	20 kwietnia, telegram szyfrowy ministra spraw zagranicznych do ambasad w Londynie i Paryżu Rozmowa z ministrem spraw zagranicznych Rumunii: potwierdzenie, że sojusz polsko-rumuński dotyczy jedynie agresji ze strony ZSRR.	355
215.	20 kwietnia, raport ambasadora w Berlinie Informacje ministra spraw zagranicznych Rumunii o rozmowie z Hitlerem: gwałtowne ataki kanclerza na Polskę i Wielką Brytanię.	356
216.	20 kwietnia, raport posła w Budapeszcie Pozytywne nastawienie opinii publicznej na Węgrzech do Polski.	358
217.	20 kwietnia, telegram szyfrowy ministra spraw zagranicznych do posła w Sztokholmie Instrukcje do rozmowy z ministrem spraw zagranicznych Szwecji.	360
218.	20 kwietnia, niepodpisana notatka o wywodach radzieckiego ambasadora w Paryżu Nieufność Stalina do Chamberlaina, Daladiera i Bonnetta; opinie w Moskwie: zaatakowanie ZSRR przez Niemcy – „mało prawdopodobne”, zatem pomoc radziecka będzie „jednostronna”.	361
219.	20 kwietnia, okólnik ministra spraw zagranicznych Stanowisko rządu polskiego w związku z nową falą pogłosek na temat sytuacji w Gdańsku.	365

LISTA DOKUMENTÓW

220.	21 kwietnia, list dyrektora Gabinetu Ministra Spraw Zagranicznych do ambasadora w Paryżu	366
	Uwagi ministra w sprawie interpretacji sojuszu polsko-francuskiego.	
221.	22 kwietnia, informacja Wydziału Wschodniego	367
	Doniesienia ambasadora w Tokio na temat polityki Japonii.	
222.	22 kwietnia, notatka zastępcy podsekretarza stanu z rozmowy z ambasadorem Wielkiej Brytanii	369
	Rząd brytyjski pragnie możliwie szybkiego polsko-niemieckiego kompromisu w sprawie Gdańska.	
223.	22 kwietnia, raport ambasadora w Berlinie	370
	Brytyjski chargé d'affaires o oczekiwanym przemówieniu Hitlera; uwagi na temat mniejszości niemieckiej w Polsce.	
224.	22 kwietnia, radiotelegram szyfrowy posła w Sztokholmie	373
	Rozmowa z ministrem spraw zagranicznych Szwecji na temat sytuacji międzynarodowej.	
225.	23 kwietnia, notatka z rozmowy ministra spraw zagranicznych z ambasadorem Wielkiej Brytanii.	374
	Sprawy gdańskie; problem brytyjskiej pożyczki dla Polski.	
226.	25 kwietnia, radiotelegram szyfrowy ambasadora w Paryżu	378
	Informacja ministra spraw zagranicznych Francji o stanie rozmów mocarstw zachodnich z ZSRR.	
227.	25 kwietnia, raport posła w Sztokholmie	380
	Uzupełnienie sprawozdania z rozmowy z ministrem spraw zagranicznych Szwecji.	
228.	26 kwietnia, okólnik zastępcy podsekretarza stanu	382
	Konieczność nasilenia akcji propagandowej przez placówki zagraniczne.	
229.	26 kwietnia, raport ambasadora w Bukareszcie	383
	Rozmowa z premierem Rumunii: uwagi na temat sytuacji ogólnej.	
230.	26 kwietnia, list ambasadora w Berlinie do dyrektora Gabinetu Ministra Spraw Zagranicznych	385
	Sprawa obecności ambasadora w Reichstagu podczas przemówienia Hitlera.	
231.	27 kwietnia, telegram szyfrowy ambasadora w Tokio	386
	Rozmowy z ministrem spraw zagranicznych Japonii oraz z ambasadorem Wielkiej Brytanii o rokowaniach brytyjsko-radzieckich.	

LISTA DOKUMENTÓW

232.	27 kwietnia, notatka naczelnika Wydziału Wschodniego z rozmowy z ambasadorem Japonii Odrzucenie przez Japonię niemieckiej propozycji wzmocnienia paktu antykominternowskiego układem wojskowym; możliwość zbliżenia niemiecko-radzieckiego.	387
233.	28 kwietnia, telegram szyfrowy podsekretarza stanu do ambasady w Londynie Informacje o wypowiedziach japońskiego ministra spraw zagranicznych oraz ambasadora Japonii w Warszawie.	389
234.	29 kwietnia, raport ambasadora w Berlinie Analiza przemówienia Hitlera z 28 kwietnia.	390
235.	29 kwietnia, okólnik ministra spraw zagranicznych Instrukcje MSZ dla prasy w związku z przemówieniem Hitlera.	395
236.	29 kwietnia, radiotelegram szyfrowy ambasadora w Paryżu Opinie na temat przemówieniu Hitlera.	396
237.	29 kwietnia, telegram szyfrowy ambasadora w Moskwie Rozmowa z ludowym komisarzem spraw zagranicznych o stanie rokowań między ZSRR a mocarstwami zachodnimi; kategoryczne zaprzeczenie Litwinowa, jakoby możliwe było porozumienie ZSRR z Niemcami przeciwko Polsce.	397
238.	29 kwietnia, dyrektor Gabinetu Ministra Spraw Zagranicznych do ambasady w Rzymie Polityka Polski nie ulegnie zmianie pod wpływem mowy Hitlera.	398
239.	29 kwietnia, okólnik zastępcy podsekretarza stanu Przeciwdziałanie propagandzie niemieckiej w sprawie Gdańska.	398
240.	30 kwietnia, telegram szyfrowy dyrektora Gabinetu Ministra Spraw Zagranicznych do ambasady w Londynie Instrukcje MSZ dla prasy w sprawie Gdańska.	399
241.	1 maja, telegram szyfrowy posła w Belgradzie Rozmowa z ministrem spraw zagranicznych Jugosławii, m.in. o możliwości zbliżenia niemiecko-radzieckiego.	401
242.	2 maja, telegram szyfrowy ministra spraw zagranicznych do ambasadora w Paryżu Polecenie oświadczenia ministrowi spraw zagranicznych Francji, że gwarancja ZSRR jest dla Polski nie do przyjęcia.	402

LISTA DOKUMENTÓW

243.	2 maja, telegram szyfrowy ministra spraw zagranicznych do ambasadora w Moskwie Polecenie przekazania ludowemu komisarzowi spraw zagranicznych wymijającej odpowiedzi w sprawie sojuszu polsko-rumuńskiego.	402
244.	2 maja, raport posła w Belgradzie Rozmowa z ministrem spraw zagranicznych Jugosławii, m.in. o jej stosunkach z państwami osi i możliwości współpracy niemiecko-radzieckiej.	403
245.	2 maja, raport polityczny ambasadora w Rzymie Sytuacja wewnętrzna i polityka zagraniczna Włoch.	406
246.	2 maja, list ambasadora w Berlinie do naczelnika Wydziału Zachodniego Pomysł rozpowszechnienia niemieckojęzycznej wersji sejmowego przemówienia Becka.	410
247.	3 maja, notatka podsekretarza stanu z rozmowy z ambasadorem brytyjskim Pogłoski o niezrozumieniu przez Brytyjczyków znaczenia sprawy Gdańska. „Cały świat” oczekuje na przemówienie Becka.	411
248.	3 maja, telegram szyfrowy ambasadora w Londynie Opinie wyrażane na łamach prasy brytyjskiej na temat stanowiska Polski w kwestiach terytorialnych.	414
249.	4 maja, raport posła w Rydze Niemiecka propozycja paktu o nieagresji z Łotwą.	414
250.	4 maja, dyrektor Gabinetu Ministra Spraw Zagranicznych do chargé d'affaires a. i. w Berlinie (z załącznikiem) Polecenie złożenia w Auswärtiges Amt memorandum rządu polskiego; tekst memorandum.	416
251.	4 maja, raport posła w Budapeszcie Informacje o dyplomatycznych metodach ministra spraw zagranicznych Węgier.	420
252.	4 maja, telegram szyfrowy ambasadora w Londynie Zapowiedź interwencji w związku ze spodziewanymi proniemieckimi publikacjami w prasie brytyjskiej.	424
253.	4 maja, list szyfrowy ambasadora w Londynie Polska akcja prasowa w Wielkiej Brytanii.	425
254.	4 maja, telegram szyfrowy radcy ambasady w Londynie Interwencja w Foreign Office w sprawie spodziewanych głosów w prasie brytyjskiej.	426

LISTA DOKUMENTÓW

255.	4 maja, raport ogólny konsula w Kwidzynie Nastroje miejscowej ludności; nastawienie do Polski; pogłoski na temat możliwego rozwoju sytuacji.	427
256.	5 maja, okólnik podsekretarza stanu Informacje i opinie w związku ze spekulacjami na temat porozumienia niemiecko-radzieckiego.	429
257.	6 maja, raport chargé d'affaires a. i. w Berlinie Złożenie w Auswärtiges Amt memorandum rządu polskiego.	430
258.	6 maja, radiotelegram szyfrowy chargé d'affaires a. i. w Berlinie Opinie na temat przemówienia ministra Becka.	430
259.	6 maja, telegram szyfrowy podsekretarza stanu do ambasady w Moskwie Doniesienia o niemieckiej inicjatywie w sprawie paktu z ZSRR.	431
260.	6 maja, raport ambasadora w Waszyngtonie Rozmowa z sekretarzem stanu o przemówieniu Becka i sytuacji międzynarodowej.	432
261.	6 maja, raport posła w Budapeszcie Oświadczenia polityków węgierskich po wizycie w Niemczech.	433
262.	8 maja, minister spraw zagranicznych do ambasady w Paryżu Opinia o propozycji francuskiego oświadczenia na temat Gdańska.	436
263.	8 maja, radiotelegram szyfrowy posła w Budapeszcie Rozmowa z ministrem spraw zagranicznych Węgier o stosunkach polsko-węgierskich i polityce Niemiec.	436
264.	8 maja, raport polityczny ambasadora w Paryżu Sprawa artykułu Marcela Déata.	437
265.	8 maja, notatka radcy ekonomicznego MSZ Rozmowa z radcą ambasady Wielkiej Brytanii o sprawach gdańskich i zagadnieniach finansowych.	440
266.	9 maja, list chargé d'affaires a. i. w Berlinie do naczelnika Wydziału Zachodniego Obrażliwe publikacje na temat Hitlera w prasie polskiej.	442
267.	9 maja, raport chargé d'affaires a. i. w Berlinie Wypowiedź włoskiego dyplomaty na temat stosunków niemiecko-włoskich.	443

LISTA DOKUMENTÓW

268.	9 maja, informacja naczelnika Wydziału Wschodniego Doniesienia z Ankary na temat polityki zagranicznej Turcji oraz wizyty zastępcy ludowego komisarza spraw zagra- nicznych ZSRR.	444
269.	10 maja, notatka ministra spraw zagranicznych Rozmowy z nuncjuszem apostolskim oraz z ambasadorem Wielkiej Brytanii o inicjatywie pokojowej Watykanu.	445
270.	10 maja, notatka z rozmowy ministra spraw zagranicznych z zastępcą ludowego komisarza spraw zagranicznych Próba przekonania rządu polskiego o celowości zawarcia układu z ZSRR; wymiana opinii na temat państw bałtyckich oraz Rumunii.	448
271.	10 maja, minister spraw zagranicznych do ambasadora w Londynie Sprawa pożyczki brytyjskiej dla Polski.	450
272.	10 maja, minister spraw zagranicznych do ambasadora w Moskwie Instrukcja do rozmowy z ludowym komisarzem spraw zagranicznych; intencje Polski wobec ZSRR.	451
273.	10 maja, telegram szyfrowy ministra spraw zagranicznych do poselstw w Tallinie i w Rydze „Polityka nieagresji” wobec Niemiec i ZSRR – „naj- właściwsza” dla Polski i państw bałtyckich.	452
274.	10 maja, niepodpisana notatka o oświadczeniu sekretarza ambasady japońskiej Japońska oferta mediacji w sporze między Polską a Niemcami.	452
275.	10 maja, osobisty list ministra spraw zagranicznych do ambasadora w Rzymie Uwagi o sytuacji Polski w związku z kryzysem w sto- sunkach z Niemcami.	453
276.	10 maja, radiotelegram szyfrowy ambasadora w Paryżu Uwagi na temat oczekiwanej deklaracji francuskiej w sprawie Gdańska.	456
277.	11 maja, niepodpisana notatka o założeniach polskiej polityki zagranicznej Mimo zmian w sytuacji międzynarodowej – założenia polskiej polityki „te same” (stosunki dobrosąsiedzkie, dwustronne sojusze obronne). Uwagi o stosunkach węg- iersko-rumuńskich, węgiersko-jugosłowiańskich i pol- sko-węgierskich.	457

LISTA DOKUMENTÓW

278.	12 maja, raport ambasadora w Londynie Rozmowa z ministrem spraw zagranicznych Wielkiej Brytanii: ocena stanu stosunków brytyjsko-radzieckich, problem Gdańska.	459
279.	12 maja, raport ambasadora w Londynie Rozmowa z ministrem spraw zagranicznych Wielkiej Brytanii: problem pożyczki brytyjskiej dla Polski.	460
280.	12 maja, raport ambasadora w Bukareszcie Wrażenia ministra spraw zagranicznych Rumunii z podróży politycznych po krajach Europy.	463
281.	12 maja, telegram szyfrowy ambasadora w Moskwie Rozmowa z ludowym komisarzem spraw zagranicznych – wykonanie instrukcji ministra.	467
282.	13 maja, okólnik ministra spraw zagranicznych Stanowisko Polski wobec rokowań państw zachodnich z ZSRR; opinia, iż ZSRR odnosi się do argumentów rządu polskiego „ze zrozumieniem”.	468
283.	13 maja, notatka dyrektora Gabinetu Ministra Spraw Zagranicznych Rozmowa z ambasadorem Japonii: sprawa mediacji między Niemcami a Polską.	468
284.	13 maja, radiotelegram szyfrowy ambasadora w Paryżu Rozmowa z premierem Francji na temat finansowych potrzeb Polski.	470
285.	14 maja, telegram szyfrowy ambasadora w Londynie Stosunki brytyjsko-radzieckie.	471
286.	14 maja, raport chargé d'affaires a. i. w Berlinie Uwagi o niemieckiej taktyce wobec Polski.	472
287.	14 maja, telegram szyfrowy ministra spraw zagranicznych do ambasadora w Londynie Działania dyplomacji włoskiej.	474
288.	15 maja, minister spraw zagranicznych do ambasady w Londynie Stanowisko Polski wobec rokowań z ZSRR.	475
289.	15 maja, notatka ambasadora w Rzymie Rozmowa z ministrem Ciano: stanowisko Włoch wobec konfliktu polsko-niemieckiego.	476
290.	16 maja, raport ambasadora w Rzymie Informacje o rozmowach Ciano–Ribbentrop.	480
291.	16 maja, raport chargé d'affaires przy Stolicy Apostolskiej Pokojowa inicjatywa Watykanu.	484

LISTA DOKUMENTÓW

292.	17 maja, telefonogram szyfrowy ambasadora w Londynie Rozmowy z politykami brytyjskimi, krytycznymi wobec rządu.	488
293.	17 maja, ambasador w Rzymie Rozmowa z ambasadorem Wielkiej Brytanii o sytuacji międzynarodowej, stosunkach polsko-niemieckich i polityce Włoch.	489
294.	17 maja, Wydział Zachodni do ambasady w Berlinie Sprawa ucieczek z Polski obywateli pochodzenia niemieckiego.	492
295.	17 maja, okólnik zastępcy podsekretarza stanu Komentarz do metod spisu ludności w Niemczech.	493
296.	18 maja, telegram szyfrowy dyrektora Gabinetu Ministra Spraw Zagranicznych do ambasadora w Londynie Stanowisko Polski wobec rozmów z ZSRR.	494
297.	19 maja, raport ambasadora w Londynie (z załącznikiem) Rokowania angielsko-radzieckie; rozmowa z sekretarzem Komitetu Obrony Imperialnej.	495
298.	20 maja, list naczelnika Wydziału Wschodniego do ambasadora w Moskwie Uwagi uzupełniające do rozmowy z Potiomkinem.	499
299.	21 maja, okólnik ministra spraw zagranicznych Incydent w Kałdowie.	501
300.	22 maja, okólnik podsekretarza stanu Możliwości porozumienia niemiecko-radzieckiego.	502
301.	22 maja, okólnik ministra spraw zagranicznych Ocena incydentu w Kałdowie.	502
302.	22 maja, raport polityczny ambasadora w Paryżu (z załącznikiem) Sprawa protokołu interpretacyjnego do sojuszu z Francją; sprawozdanie z rokowań.	503
303.	22 maja, telegram szyfrowy posła w Bernie Rozmowa z ministrem spraw zagranicznych Wielkiej Brytanii na temat Gdańska.	508
304.	23 maja, telegram szyfrowy posła w Bernie Obawy brytyjskie dotyczące ZSRR.	509
305.	24 maja, minister spraw zagranicznych do ambasady w Paryżu Instrukcja w związku z rozmowami polsko-francuskimi.	510
306.	24 maja, raport ambasadora w Berlinie Oceny i interpretacje sojuszu niemiecko-włoskiego.	510

LISTA DOKUMENTÓW

307.	26 maja, radiotelegram szyfrowy ambasadora w Paryżu Rozmowa z ministrem spraw zagranicznych Francji na temat protokołu interpretacyjnego do układu polsko-francuskiego.	513
308.	26 maja, raport ambasadora w Bukareszcie Rozmowy z ministrem spraw zagranicznych Rumunii o sytuacji międzynarodowej.	515
309.	26 maja, list ambasadora w Berlinie do ministra spraw zagranicznych Obserwacje na temat niemieckiej polityki zagranicznej i nastrojów w Rzeszy.	517
310.	26 maja, raport konsula generalnego w Lipsku dla ambasadora w Berlinie Informacje o przeprowadzonych rozmowach.	522
311.	27 maja, deklaracja złożona przez radcę ambasady Wielkiej Brytanii Sprawa ewentualnej akcji polskiej na terenie Wolnego Miasta Gdańska.	524
312.	27 maja, raport ambasadora w Paryżu Stan negocjacji z rządem francuskim.	525
313.	29 maja, okólnik ministra spraw zagranicznych Stanowisko Polski w sprawie negocjacji z ZSRR.	528
314.	30 maja, deklaracja złożona radcy ambasady Wielkiej Brytanii Kwestia reakcji na ewentualne niemieckie fakty dokonane w Gdańsku.	528
315.	30 maja, wytyczne ministra spraw zagranicznych dla ambasadora w Paryżu Kolejna faza negocjacji z rządem francuskim.	530
316.	31 maja, raport posła w Budapeszcie Rozmowa z regentem Horthym na temat stosunków polsko-węgierskich, polsko-niemieckich i niemiecko-węgierskich.	533
317.	31 maja, telegram szyfrowy dyrektora Gabinetu Ministra Spraw Zagranicznych do ambasadora w Londynie Konieczność przeciwdziałania pogłoskom o rokowaniach w sprawie Gdańska.	536
318.	1 czerwca, list szyfrowy ambasadora w Londynie Rozmowa z ministrem spraw zagranicznych Wielkiej Brytanii: sprawa porozumienia z ZSRR.	537
319.	1 czerwca, telegram szyfrowy ambasadora w Berlinie Rozmowa z Wysokim Komisarzem Ligi Narodów w Gdańsku o jego wizycie w Berlinie.	537

LISTA DOKUMENTÓW

---

320. 1 czerwca, notatka naczelnika Wydziału Organizacji Międzynarodowych z rozmowy z I sekretarzem ambasady Francji 538
Stanowisko strony francuskiej wobec sytuacji w Gdańsku.
321. 2 czerwca, raport ambasadora w Waszyngtonie 540
Nastroje w Stanach Zjednoczonych w związku z kryzysem politycznym w Europie.
322. 2 czerwca, minister spraw zagranicznych do ambasad w Berlinie i Londynie 542
Rozmowa z ambasadorem Wielkiej Brytanii o możliwości nowej mediacji w sprawie Gdańska.
323. 2 czerwca, minister spraw zagranicznych do Komisarza Generalnego RP w Wolnym Mieście Gdańsku 542
Informacje w związku z napięciem w stosunkach polsko-gdańskich.
324. 3 czerwca, raport Komisarza Generalnego RP w Wolnym Mieście Gdańsku 545
Informacja o rozmowach Wysokiego Komisarza Ligi Narodów.
325. 3 czerwca, raport polityczny ambasadora w Paryżu 549
Rokowania z rządem francuskim w sprawie protokołu interpretacyjnego i kredytów.
326. 3 [?] czerwca, informacja naczelnika Wydziału Wschodniego 552
Doniesienia ambasady w Tokio na temat polityki europejskiej Japonii.
327. 3 czerwca, okólnik ministra spraw zagranicznych 553
Kwestia przyjmowania Żydów wydalanych z Niemiec.
328. 5 czerwca, raport ambasadora w Berlinie 554
Rozmowa z ambasadorem Francji o Gdańsku i negocjacjach z ZSRR.
329. 5 czerwca, informacja ministra spraw zagranicznych dla Komisarza Generalnego RP w Wolnym Mieście Gdańsku 555
Uwagi o berlińskich rozmowach Wysokiego Komisarza Ligi Narodów.
330. 6 czerwca, raport ambasadora w Londynie (z załącznikiem) 556
Sprawozdanie z rozmów z premierem i ministrem spraw zagranicznych Wielkiej Brytanii, m.in. na temat brytyjskiej pożyczki dla Polski.
331. 6 czerwca, list ambasadora w Paryżu do ambasadora w Londynie 563
Rozmowa z ministrem spraw zagranicznych Francji o brytyjsko-francuskich rokowaniach z ZSRR.

LISTA DOKUMENTÓW

332.	6 czerwca, list naczelnika Wydziału Organizacji Międzynarodowych do posła w Bernie Dyplomatyczna aktywność Wysokiego Komisarza Ligi Narodów.	566
333.	7 czerwca, telefonogram szyfrowy ambasadora w Paryżu do ambasadora w Londynie Opinia i sugestie na temat rozmów z rządami francuskim i brytyjskim.	568
334.	8 czerwca, notatka ambasadora w Tokio Rozmowa z ministrem spraw zagranicznych Japonii o jej stanowisku wobec kryzysu europejskiego.	569
335.	8 czerwca, raport chargé d'affaires w Berlinie Rozmowa z radcą ambasady ZSRR na temat sytuacji międzynarodowej, zwłaszcza o polityce Niemiec.	574
336.	9 czerwca, telegram szyfrowy ministra spraw zagranicznych do ambasadora w Londynie Kwestia ewentualnej pomocy radzieckiej dla Polski.	577
337.	9 czerwca, telegram szyfrowy ambasadora w Londynie Wypowiedzi polityków brytyjskich na temat stosunków z Niemcami, ZSRR i Polską.	578
338.	9 czerwca, raport ambasadora w Londynie (z załącznikiem) Szczegółowa relacja z rozmowy z premierem Wielkiej Brytanii na bankiecie w Foreign Office.	579
339.	9 czerwca, raport posła w Kownie Informacja o rozmowie attachés wojskowych – polskiego i węgierskiego.	584
340.	9 czerwca, naczelnik Wydziału Wschodniego do ambasady w Moskwie Doniesienie o „rzekomych kontaktach wojskowych” niemiecko-radzieckich.	585
341.	10 czerwca, zastępca podsekretarza stanu do ambasadora w Paryżu Propozycje współpracy polsko-francuskiej na terenie posiadłości kolonialnych Francji.	586
342.	10 czerwca, informacja Wydział Wschodniego Oświadczenie ministra spraw zagranicznych Japonii w rozmowie z ambasadorem RP na temat japońskiej polityki zagranicznej.	588
343.	10 czerwca, telegram szyfrowy ambasadora w Moskwie Sprawa rzekomej wypowiedzi ambasadora RP w Waszyngtonie o stosunkach Polski z Niemcami i ZSRR.	589

LISTA DOKUMENTÓW

344.	12 czerwca, raport ambasadora w Moskwie Ocena stanu stosunków polsko-radzieckich.	590
345.	13 czerwca, list podsekretarza stanu Jana Szembeka do ambasadora w Tokio Uwagi o sytuacji politycznej Polski.	591
346.	14 czerwca, notatka podsekretarza stanu z rozmowy z ambasadorem Niemiec Skargi ambasadora w związku z antyniemieckimi publi- kacjami; ogólne uwagi o napięciu w stosunkach polsko- niemieckich.	594
347.	15 czerwca, telegram szyfrowy chargé d'affaires w Bratysławie Informacje od Karola Sidora w związku z jego wyjazdem na placówkę do Watykanu.	597
348.	15 czerwca, notatka naczelnika Wydziału Wschodniego z rozmowy z ambasadorem Turcji Stosunek ZSRR do Niemiec; polityka Niemiec i Włoch w basenie Dunaju i na Bałkanach; kwestia macedońska.	598
349.	16 czerwca, list ambasadora w Rzymie do ministra spraw zagranicznych Rozmowa z ambasadorem Włoch w Berlinie, m.in. o sprawie Gdańska.	600
350.	16 czerwca, niepodpisana notatka w sprawie militaryzacji Gdańska Ocena możliwości prawnego zakwestionowania obec- ności uzbrojonych formacji w Wolnym Mieście.	604
351.	16 czerwca, list ambasadora w Berlinie do dyrektora Gabinetu Ministra Spraw Zagranicznych Aktywność Petera Kleista; sprawa jego ewentualnych rozmów w Warszawie.	605
352.	18 czerwca, telefonogram szyfrowy ambasadora w Berlinie Przemówienie Goebbelsa w Gdańsku.	607
353.	20 czerwca, list ambasadora w Berlinie do zastępcy podsekretarza stanu Zastrzeżenia dotyczące przedstawiania w polskiej prasie tematyki niemieckiej.	608
354.	21 czerwca, notatka zastępcy podsekretarza stanu z rozmowy z ambasadorem Niemiec Sytuacja w Gdańsku; sprawy mniejszości; stosunek do ZSRR.	609
355.	21 czerwca, list szyfrowy podsekretarza stanu do ambasady w Londynie Doniesienia z Kowna o rzekomych propozycjach nie- mieckich.	613

LISTA DOKUMENTÓW

356.	22 czerwca, list naczelnika Wydziału Organizacji Międzynarodowych do ambasady w Berlinie Informacje od Wysokiego Komisarza Ligi Narodów.	613
357.	22 czerwca, raport ambasadora w Berlinie Przemówienie Goebbelsa w Gdańsku.	614
358.	23 czerwca, list ambasadora w Londynie do naczelnika Wydziału Zachodniego Negocjacje w sprawie traktatu polsko-brytyjskiego; stosunki polsko-radzieckie; orientacje w brytyjskiej polityce zagranicznej.	616
359.	24 czerwca, raport Komisarza Generalnego RP w Wolnym Mieście Gdańsku Rozmowy Burckhardta w Szwajcarii.	619
360.	24 czerwca, raport ambasadora w Tokio Główne kierunki polityki zagranicznej Japonii.	620
361.	26 czerwca, raport ambasadora w Tokio Stosunek Japonii do pogłosek o zbliżeniu niemiecko-radzieckim.	622
362.	26 czerwca, raport polityczny ambasadora w Londynie Rozmowy z politykami brytyjskimi, m.in. na temat rokowań z ZSRR i o pożyczce dla Polski.	626
363.	27 czerwca, raport ambasadora w Londynie Brytyjski projekt traktatu sojuszniczego z Polską.	628
364.	27 czerwca, raport ambasadora w Paryżu Analiza projektu protokołu interpretacyjnego do polsko-francuskiego układu sojuszniczego; ocena działań ministra spraw zagranicznych Francji.	633
365.	27 czerwca, niepodpisana notatka w sprawie stosunków polsko-słowackich Ocena stopnia uzależnienia Słowacji od Niemiec i wpływ tej sytuacji na rozwój stosunków polsko-słowackich.	636
366.	28 czerwca, list ambasadora w Londynie do ministra spraw zagranicznych Spostrzeżenia na temat stosunków brytyjsko-niemieckich.	638
367.	28 czerwca, raport ambasadora w Berlinie Wypowiedzi Hitlera i innych niemieckich osobistości.	640
368.	28 czerwca, raport posła w Kownie Wymiana oficerów między Polską i Litwą.	643
369.	28 czerwca, telegram szyfrowy ambasadora w Ankarze Pogłoski na temat zbliżenia niemiecko-radzieckiego.	644

LISTA DOKUMENTÓW

370.	29 czerwca, telegram szyfrowy ambasadora w Londynie Rozmowa z ministrem spraw zagranicznych Wielkiej Brytanii, m.in. na temat pożyczki dla Polski oraz sytuacji mniejszości niemieckiej w Polsce.	644
371.	29 czerwca, list ambasadora w Rzymie do ministra spraw zagranicznych Informacje o przeprowadzonych rozmowach.	646
372.	30 czerwca, telegram szyfrowy ambasadora w Paryżu Rozmowa z ministrem spraw zagranicznych Francji o negocjacjach z ZSRR i sytuacji w Gdańsku.	648
373.	[czerwiec], niepodpisana notatka w sprawie komunikacji przez Pomorze Gdańskie Informacje na temat ruchu tranzytowego do i z Prus Wschodnich.	649
374.	1 lipca, telegram szyfrowy dyrektora Gabinetu Ministra Spraw Zagranicznych do ambasady w Londynie Rozmowa ministra z brytyjskim chargé d'affaires a. i. o możliwej akcji niemieckiej w Gdańsku.	652
375.	1 lipca, notatka I sekretarza poselstwa w Rydze z rozmowy z naczelnikiem Wydziału Bałtyckiego MSZ Łotwy Polityka Związku Radzieckiego wobec państw bałtyckich.	653
376.	1 lipca, raport ambasadora w Tokio Wpływ kryzysu europejskiego na układ sił w strefie Pacyfiku.	654
377.	1 lipca, raport ambasadora w Berlinie Spostrzeżenia ambasadora Wielkiej Brytanii po rozmowach z osobistościami niemieckimi na temat stosunków polsko-niemieckich.	659
378.	2 lipca, telegram szyfrowy ambasadora w Paryżu Rozmowa z ministrem spraw zagranicznych Francji o doniesieniach z Berlina i sprawie Gdańska.	662
379.	3 lipca, notatka podsekretarza stanu z rozmowy z ambasadorem niemieckim Skargi na antyniemieckie incydenty w Polsce.	663
380.	3 lipca, raport konsula generalnego w Berlinie Pogłoski na temat możliwości porozumienia niemiecko-radzieckiego.	665
381.	5 lipca, raport ambasadora w Tokio Sprawa mediacji japońskiej między Polską a Niemcami.	666

LISTA DOKUMENTÓW

382.	5 lipca, raport ambasadora w Rzymie Informacje polityczne i obserwacje dotyczące stosunków włosko-francuskich, niemiecko-węgierskich oraz antyniemieckich nastrojów w społeczeństwie włoskim.	669
383.	6 lipca, radiotelegram szyfrowy ambasadora w Paryżu Rozmowa z francuskim ministrem skarbu o kredytach dla Polski.	671
384.	6 lipca, informacja Wydziału Wschodniego Dylematy japońskiej polityki zagranicznej.	672
385.	6 lipca, list szyfrowy radcy ambasady w Londynie Rozmowa w Foreign Office na temat stanu rozmów z ZSRR.	673
386.	6 lipca, informacja Wydziału Wschodniego Japonia wobec pogłosek o zbliżeniu niemiecko-radzieckim.	675
387.	8 lipca, notatka podsekretarza stanu z rozmowy z ambasadorem ZSRR Polsko-radzieckie stosunki handlowe, rozmowy między państwami zachodnimi a ZSRR; zaprzeczenie przez ambasadora pogłoskom o radziecko-niemieckich negocjacjach handlowych.	676
388.	8 lipca, telegram szyfrowy ministra spraw zagranicznych do ambasady w Paryżu Doniesienia o militaryzacji Gdańska – wyolbrzymiane.	677
389.	8 lipca, radiotelegram szyfrowy ambasadora w Paryżu Rozmowa z francuskim ministrem skarbu na temat kredytu dla Polski.	677
390.	11 lipca, telegram szyfrowy ambasadora w Londynie do MSZ i ambasady w Paryżu Rozmowa z ministrem spraw zagranicznych Wielkiej Brytanii, m.in. o rokowaniach z ZSRR.	678
391.	11 lipca, telegram szyfrowy konsula generalnego w Berlinie Kolejne wiadomości o zbliżeniu niemiecko-radzieckim.	679
392.	13 lipca, raport Komisarza Generalnego RP w Wolnym Mieście Gdańsku Rozmowa Wysokiego Komisarza Ligi Narodów z przewodniczącym gdańskiego Senatu.	680
393.	14 lipca, list szyfrowy ambasadora w Londynie do MSZ i ambasady w Paryżu Żądania ZSRR podczas negocjacji z mocarstwami zachodnimi w świetle wyjaśnień Foreign Office.	681

LISTA DOKUMENTÓW

394.	16 lipca, telefonogram szyfrowy ministra spraw zagranicznych do ambasadora w Londynie	682
	Instrukcja do rozmowy z Halifaksem: oświadczenie rządu polskiego w sprawie negocjacji kredytowych z Wielką Brytanią i warunków „nie do przyjęcia”.	
395.	17 lipca, telegram szyfrowy ministra spraw zagranicznych do ambasadora w Londynie	684
	Uzupełnienie instrukcji do rozmowy z ministrem spraw zagranicznych Wielkiej Brytanii.	
396.	17 lipca, telegram szyfrowy ambasadora w Londynie	685
	Rozmowa z ministrem spraw zagranicznych Wielkiej Brytanii; wykonanie instrukcji Becka i utrzymana w przyjaznym tonie polemika Halifaksa.	
397.	18 lipca, notatka podsekretarza stanu z rozmowy z ambasadorem ZSRR	686
	Uwagi o sytuacji międzynarodowej; zagadnienia handlowe.	
398.	20 lipca, telegram szyfrowy ministra spraw zagranicznych do ambasadora w Londynie	687
	Sprawa przyjazdu do Polski ministra wojny Wielkiej Brytanii i innych delegacji wojskowych.	
399.	22 lipca, notatka ambasadora w Rzymie z rozmowy z podsekretarzem stanu w MSZ Włoch	688
	Kwestia gdańska.	
400.	23 lipca, list ambasadora w Londynie do podsekretarza stanu (z załącznikiem)	690
	Polsko-francusko-brytyjskie rokowania finansowe. W załączeniu list ambasadora w Paryżu.	
401.	23 lipca, telegram szyfrowy ambasadora w Londynie	692
	Problemy w negocjacjach w sprawie pożyczki dla Polski.	
402.	24 lipca, minister spraw zagranicznych do ambasady w Londynie	693
	Polecenie przerwania negocjacji o kredyt gotówkowy.	
403.	25 lipca, radiotelegram szyfrowy ambasadora w Paryżu	694
	Rozmowa z ministrem spraw zagranicznych Francji: osobisty list Ribbentropa do Bonneta z oskarżeniami o „uprawianie polityki wojennej”; uwagi polskiego ambasadora do projektu odpowiedzi.	
404.	25 lipca, raport Komisarza Generalnego RP w Wolnym Mieście	696
	Informacje o napiętej sytuacji na kolei gdańskiej i o rozmowach Burckhardta	

LISTA DOKUMENTÓW

405.	25 lipca, telegram szyfrowy dyrektora Gabinetu Ministra Spraw Zagranicznych do ambasady w Londynie Informacja o oświadczeniu brytyjskiego chargé d'affaires a. i. w sprawie Gdańska.	698
406.	26 lipca, raport ambasadora w Paryżu Ostatnia faza rokowań o kredyt dla Polski.	699
407.	27 lipca, raport ambasadora w Berlinie Sytuacja mniejszości polskiej w Niemczech.	704
408.	28 lipca, telegram szyfrowy dyrektora Gabinetu Ministra Spraw Zagranicznych do ambasady w Londynie Rozmowa z brytyjskim chargé d'affaires a. i.: wymiana oświadczeń w związku z załamaniem się rokowań finansowych.	710
409.	29 lipca, list szyfrowy ambasadora w Paryżu Rozmowa z ministrem spraw zagranicznych Francji: uzupełnienie odpowiedzi na osobisty list Ribbentropa „zdaniem o Gdańsku”; stan rokowań z ZSRR.	711
410.	2 sierpnia, raport ambasadora przy Stolicy Apostolskiej Audycja u papieża: rozmowa na temat sytuacji międzynarodowej, m.in. o inicjatywie pokojowej Watykanu i możliwości zbliżenia niemiecko-radzieckiego.	713
411.	2 sierpnia, telegram szyfrowy ambasadora w Londynie Rozmowa z ministrem spraw zagranicznych Wielkiej Brytanii: sytuacja w Gdańsku, rokowania moskiewskie.	717
412.	2 sierpnia, radiotelegram szyfrowy ambasadora w Paryżu Rozmowa z sekretarzem generalnym francuskiego MSZ: polskie zastrzeżenia odnośnie do układu brytyjsko-francusko-radzieckiego.	718
413.	2 sierpnia, telegram szyfrowy zastępcy podsekretarza stanu do ambasady w Londynie Wyolbrzymianie przez niemiecką propagandę militaryzacji Gdańska.	718
414.	5 sierpnia, telefonogram szyfrowy dyrektora Gabinetu Ministra Spraw Zagranicznych do ambasady w Londynie Informacja o oświadczeniu ministra spraw zagranicznych wobec strony brytyjskiej i francuskiej w związku ze sporem w Gdańsku o uprawnienia polskich inspektorów celnych.	719

LISTA DOKUMENTÓW

415.	5 sierpnia, telegram szyfrowy ministra spraw zagranicznych do ambasady w Londynie Zapewnienia prezydenta gdańskiego Senatu o niewykonaniu zarządzeń przeciwko polskim inspektorom celnych.	720
416.	5 sierpnia, raport posła w Rydze Stanowisko Łotwy w sprawie gwarancji radzieckiej.	720
417.	9 sierpnia, radiotelegram szyfrowy chargé d'affaires a. i. w Berlinie Rozmowa z sekretarzem stanu w Auswärtiges Amt: groźby niemieckie pod adresem Polski w związku z notą rządu polskiego do Senatu Wolnego Miasta Gdańska.	722
418.	10 sierpnia, telefonogram szyfrowy ministra spraw zagranicznych do ambasad w Londynie i Paryżu Informacje o polsko-niemieckiej wymianie oświadczeń w sprawie Gdańska.	723
419.	10 sierpnia, telefonogram szyfrowy ministra spraw zagranicznych do ambasad w Londynie i Paryżu Rozmowy z ambasadorami Wielkiej Brytanii i Francji na temat sporu gdańskiego.	724
420.	10 sierpnia, telefonogram szyfrowy ambasadora w Londynie Rozmowa z ministrem spraw zagranicznych Wielkiej Brytanii o rokowaniach z ZSRR i sytuacji w Gdańsku.	724
421.	10 sierpnia, notatka ambasadora w Rzymie Rozmowa z ministrem spraw zagranicznych Włoch o sytuacji politycznej i możliwości wojny o Gdańsk.	726
422.	10 sierpnia, notatka o telefonie zastępcy Komisarza Generalnego RP w Gdańsku Informacje na temat rozmowy Burckhardta z Forsterem.	731
423.	10 sierpnia, notatka radcy ambasady w Berlinie z rozmowy z ambasadorem Wielkiej Brytanii Hitler tendencyjnie informowany przez współpracowników o sytuacji w Gdańsku – rada, by ambasador nawiązał kontakt polityczny z sekretarzem stanu Weizsäckerem.	732
424.	10 sierpnia, list konsula generalnego w Berlinie do zastępcy podsekretarza stanu Informacje o niemieckiej próbie sondażu możliwości polskich ustępstw w sprawie Gdańska.	734
425.	10 sierpnia, raport ambasadora w Berlinie Doniesienia o poglądach dygnitarzy niemieckich i nastrojach w Rzeszy.	736

LISTA DOKUMENTÓW

426.	11 sierpnia, telegram szyfrowy ambasadora w Londynie Rozmowa w Foreign Office w związku z kryzysem w Gdańsku.	738
427.	12 sierpnia, raport posła w Tallinie Rozmowa z ministrem spraw zagranicznych Estonii o sytuacji państw bałtyckich.	739
428.	14 sierpnia, telegram szyfrowy ministra spraw zagranicznych Oświadczenie w związku z podróżą Wysokiego Komisarza Ligi Narodów do Niemiec.	741
429.	14 sierpnia, raport ambasadora w Berlinie Pogłoski o niemieckim planie pokojowym.	742
430.	15 sierpnia, informacje i instrukcje ministra spraw zagranicznych dla Komisarza Generalnego RP w Gdańsku Wątpliwości co do działań Wysokiego Komisarza Ligi Narodów; sprawa polskich celników.	743
431.	15 sierpnia, telegram szyfrowy ambasadora w Londynie List od ministra spraw zagranicznych Wielkiej Brytanii: propozycja szybkiego rozpoczęcia rozmów na temat traktatu polsko-brytyjskiego.	744
432.	15 sierpnia, list ambasadora w Berlinie do ministra spraw zagranicznych Rozmowa z ambasadorem Wielkiej Brytanii o zaostrzeniu sytuacji międzynarodowej.	745
433.	16 sierpnia, notatka zastępcy podsekretarza stanu z rozmowy z ambasadorem Wielkiej Brytanii. Wymiana uwag na temat działań Wysokiego Komisarza Ligi Narodów i polskich „zarządzeń antymniejszościowych”.	748
434.	16 sierpnia, list szyfrowy ambasadora w Paryżu do MSZ i ambasady w Londynie Rozmowa z ministrem spraw zagranicznych Francji: prośba, by „rozważyć przychylnie” propozycje ZSRR w sprawie „wpuszczenia w razie wojny” oddziałów radzieckich na terytorium Rzeczypospolitej.	751
435.	16 sierpnia, list ambasadora w Rzymie do ministra spraw zagranicznych Wymiana poglądów z ministrem spraw zagranicznych Włoch; informacje o innych przeprowadzonych rozmowach; obserwacje na temat nastrojów we Włoszech.	752

LISTA DOKUMENTÓW

---

436. 16 sierpnia, telegram szyfrowy ministra spraw zagranicznych do ambasad w Londynie i Paryżu 757
Sprawa wypowiedzi ministra spraw zagranicznych Włoch, iż konflikt polsko-niemiecki „pozostanie izolowany”.
437. 16 sierpnia, list ambasadora w Rzymie do dyrektora Gabinetu Ministra Spraw Zagranicznych 758
Sprawa ewentualnego udziału Włoch w wojnie.
438. 16 sierpnia, notatka zastępcy podsekretarza stanu z rozmowy z nuncjuszem apostolskim 759
Sprawa rozmów Wysokiego Komisarza Ligi Narodów w Niemczech; oświadczenie Arciszewskiego, iż Polska musi być przygotowana „do wszelkich ewentualności”.
439. 17 sierpnia, list naczelnika Wydziału Zachodniego do ambasadora w Paryżu 761
Uzgadnianie tekstu układu z Wielką Brytanią.
440. 17 sierpnia, raport ambasadora w Berlinie 762
Informacje ambasadorów Wielkiej Brytanii i Francji o rozmowach z sekretarzem stanu w Auswärtiges Amt, m.in. o impasie w stosunkach polsko-niemieckich.
441. 18 sierpnia, telegram szyfrowy ambasadora w Paryżu 766
Informacje ministra spraw zagranicznych Francji o przebiegu rokowań wojskowych w Moskwie.
442. 18 sierpnia, list ambasadora w Berlinie do ministra spraw zagranicznych 767
Celowość spotkania z Göringiem; sprawa mniejszości niemieckiej w Polsce.
443. 19 sierpnia, list do ambasadora w Moskwie 769
Wzrost napięcia między Niemcami a Polską; stosunki niemiecko-radzieckie.
444. 19 sierpnia, list ambasadora w Berlinie do ambasadora w Londynie 770
Antypolska kampania w prasie niemieckiej, przeciwdziałanie ambasady.
445. 19 sierpnia, raport posła w Rydze 771
Rozmowa z ministrem spraw zagranicznych Łotwy o bezpieczeństwie państw bałtyckich.
446. 19 sierpnia, notatka z rozmowy podsekretarza stanu z posłem Słowacji 773
Stosunki polsko-słowackie; układ sił w politycznym kierownictwie Słowacji; wpływy niemieckie.

LISTA DOKUMENTÓW

---

447. 20 sierpnia, telegram szyfrowy ministra spraw zagranicznych do ambasad w Londynie, Paryżu i Moskwie 776
 Rząd polski nie dopuszcza możliwości dyskusowania przez państwa trzecie o wkroczeniu Armii Czerwonej na terytorium Rzeczypospolitej.
448. 20 sierpnia, list ambasadora w Berlinie do zastępcy podsekretarza stanu 777
 Kampania w prasie niemieckiej w sprawie traktowania Niemców w Polsce; sugestie ograniczenia posunięć godzących w mniejszość niemiecką.
449. 20 sierpnia, list szyfrowy dyrektora Gabinetu Ministra Spraw Zagranicznych do ambasady w Londynie 778
 Informacje o rozmowie Hitler–Burckhardt.
450. 21 sierpnia, telegram szyfrowy ambasadora w Moskwie 779
 Radziecko-niemiecki układ handlowy; ambasador nadal wyklucza możliwość politycznego porozumienia Niemiec i ZSRR.
451. 22 sierpnia, telegram szyfrowy ministra spraw zagranicznych do ambasad w Londynie i Paryżu 780
 Reakcja na zapowiedź zawarcia niemiecko-radzieckiego paktu o nieagresji: oświadczenie Beck wobec ambasadorów Francji i Wielkiej Brytanii, że Polska nigdy nie ufała ZSRR.
452. 22 sierpnia, list ambasadora w Moskwie do naczelnika Wydziału Wschodniego 781
 Uwagi w związku z wizytą Ribbentropa w Moskwie.
453. 22 sierpnia, telegram szyfrowy ambasadora w Moskwie 782
 Domniemanie na temat podłoża niemiecko-radzieckiego paktu o nieagresji; zaangażowanie się ZSRR po stronie Niemiec, zdaniem ambasadora, „nadal nieprawdopodobne”.
454. 22 sierpnia, telegram szyfrowy ambasadora w Londynie 783
 Doniesienia o rozgraniczeniu stref wpływów między Niemcami a ZSRR.
455. 22 sierpnia, instrukcja MSZ w sprawie działalności emigrantów czechosłowackich 784
 Stosunek Polski do czechosłowackich ugrupowań niepodległościowych.
456. 22 sierpnia, notatka zastępcy podsekretarza stanu z rozmowy z posłem Litwy 785
 Kandydatura Litwy do Rady Ligi Narodów.

LISTA DOKUMENTÓW

457.	23 sierpnia, okólnik ministra spraw zagranicznych Pakt niemiecko-radziecki należy komentować jako układ niezmieniający „faktycznej pozycji Polski”.	786
458.	23 sierpnia, telegram szyfrowy ministra spraw zagranicznych do ambasady w Londynie Sprawa ewentualnej polsko-radzieckiej współpracy wojskowej.	787
459.	23 sierpnia, telefonogram szyfrowy ambasadora w Londynie Rozmowa z ministrem spraw zagranicznych Wielkiej Brytanii na temat intencji ZSRR, możliwości kompro- misu z Niemcami i finalizacji polsko-brytyjskiego układu sojuszniczego.	788
460.	24 sierpnia, raport ambasadora w Londynie Dodatkowe szczegóły rozmowy z ministrem spraw za- granicznych Wielkiej Brytanii.	789
461.	24 sierpnia, telegram szyfrowy ambasadora w Londynie Przemówienie premiera Wielkiej Brytanii w parlamencie.	793
462.	24 sierpnia, telegram szyfrowy ambasadora w ZSRR Uwagi na temat paktu niemiecko-radzieckiego.	793
463.	24 sierpnia, notatka Wydziału Prawnego Uwagi w związku z ogłoszeniem Forstera „głową pań- stwa” w Wolnym Mieście Gdańsku.	794
464.	24 sierpnia, notatka z rozmowy podsekretarza stanu z posłem Słowacji Antypolskie wypowiedzi słowackich polityków; pakt niemiecko-radziecki; obecność niemiecka w Słowacji.	795
465.	24 sierpnia, notatka z rozmowy zastępcy podsekretarza stanu z b. posłem Czechosłowacji Problemy emigrantów czechosłowackich.	797
466.	24 sierpnia, radiotelegram szyfrowy ambasadora w Bukareszcie Rozmowa z ministrem spraw zagranicznych Rumunii o pakcie niemiecko-radzieckim.	798
467.	24 sierpnia, raport posła w Rydze Stanowisko Łotwy wobec paktu niemiecko-radzieckiego.	799
468.	25 sierpnia, okólnik ministra spraw zagranicznych Informacja o powołaniu rezerwistów.	801
469.	25 sierpnia, okólnik ministra spraw zagranicznych Oświadczenie Komisariatu Generalnego RP, iż Polska nie uznaje powołania Forstera na urząd „głowy państwa” w Wolnym Mieście Gdańsku.	801

LISTA DOKUMENTÓW

---

470. 25 sierpnia, telegram szyfrowy ambasadora w Berlinie do ambasad w Paryżu i Londynie 802
 Informacja o rozmowie ambasadora Wielkiej Brytanii w Berlinie z Hitlerem.
471. 25 sierpnia, raport posła w Rydze 803
 Uwagi attaché wojskowego Japonii w związku z paktem niemiecko-radzieckim: zdaniem ambasady japońskiej w Berlinie – los państw bałtyckich „przesądzony”.
472. 25 sierpnia, raport posła w Rydze 804
 Rozmowa z posłem Francji na temat paktu niemiecko-radzieckiego i możliwych ustępstwach mocarstw zachodnich wobec Niemiec.
473. 25 sierpnia, raport posła w Sztokholmie 805
 Rozmowa z podsekretarzem stanu w szwedzkim MSZ, m.in. o skutkach paktu radziecko-niemieckiego dla regionu bałtyckiego.
474. 25 sierpnia, raport posła w Helsinkach 806
 Rozmowa z ministrem spraw zagranicznych Finlandii o pakcie niemiecko-radzieckim i zamiarach Niemiec.
475. 25 sierpnia, notatka podsekretarza stanu z rozmowy z posłem Łotwy 808
 Pogłoski o tajnych klauzulach paktu niemiecko-radzieckiego; problem repatriacji robotników polskich z Łotwy; prośba Łotwy o poparcie przez Polskę jej kandydatury do Rady Ligi Narodów.
476. 25 sierpnia, list ambasadora w Rzymie do ministra spraw zagranicznych 809
 Uwagi o sytuacji Włoch i streszczenie rozmowy z Ciano.
477. 26 sierpnia, okólnik ministra spraw zagranicznych 810
 Informacja o wizycie ambasadora radzieckiego.
478. 26 sierpnia, telegram szyfrowy podsekretarza stanu do ambasady w Londynie 811
 Poinformowanie ambasadorów Francji i Wielkiej Brytanii o „naruszeniu bezpośrednich żywotnych praw polskich” w Gdańsku i konieczności reakcji rządu polskiego.
479. 26 sierpnia, okólnik zastępcy podsekretarza stanu 811
 Antypolskie posunięcia władz Wolnego Miasta Gdańska.
480. 26 sierpnia, radiotelegram szyfrowy ambasadora w Paryżu 812
 Informacje ministra spraw zagranicznych Francji: zdaniem ZSRR, Polska ponosi odpowiedzialność za załamanie się rozmów moskiewskich.

LISTA DOKUMENTÓW

481.	26 sierpnia, telegram szyfrowy Wydziału Wschodniego do ambasady w Moskwie	813
	Międzynarodowe echa paktu niemiecko-radzieckiego.	
482.	27 sierpnia, telegram szyfrowy podsekretarza stanu do ambasady w Berlinie	815
	Projekt ambasadora Francji wymiany ludności między Polską a Niemcami – zdaniem ministra, zasługuje na rozważenie.	
483.	27 sierpnia, telegram szyfrowy ministra spraw zagranicznych do ambasadora w Londynie	816
	Informacja o rozmowie z ambasadorem Wielkiej Brytanii.	
484.	27 sierpnia, radiotelegram szyfrowy posła w Budapeszcie	817
	Rozmowa z ministrem spraw zagranicznych Węgier: zapewnienie, że rząd węgierski nie zgodzi się na „przepuszczenie Niemców na Polskę”; zgoda na przemarsz do Rumunii – „zależna od okoliczności”.	
485.	28 sierpnia, telegram szyfrowy ambasadora w Londynie	818
	Rozmowa z ministrem spraw zagranicznych Wielkiej Brytanii o możliwości kompromisowego rozwiązania kryzysu w stosunkach polsko-niemieckich.	
486.	28 sierpnia, telegram szyfrowy ministra spraw zagranicznych do ambasady w Londynie	819
	Zgoda na poinformowanie strony niemieckiej, że Polska jest gotowa do negocjacji.	
487.	28 sierpnia, telegram szyfrowy MSZ do ambasady w Paryżu	819
	Opisywane przez Hitlera przypadki okrucieństw w stosunku do mieszkających w Polsce Niemców – nieprawdziwe.	
488.	28 sierpnia, telegram szyfrowy ministra spraw zagranicznych do ambasady w Paryżu	820
	Zdaniem ministra, jedynie stanowczość może powstrzymać agresję niemiecką.	
489.	28 sierpnia, notatka podsekretarza stanu z rozmowy z ambasadorem Turcji	821
	Ocena paktu niemiecko-radzieckiego; zobowiązania tureckie; stałość stanowiska Polski w razie rokowań z Niemcami.	
490.	28 sierpnia, notatka z rozmowy naczelnika Wydziału Wschodniego z ambasadorem Japonii	822
	Negatywne reakcje w Japonii po zawarciu przez Niemcy paktu z ZSRR.	
491.	28 sierpnia, raport ambasadora w Moskwie	823
	Analiza opinii prasy radzieckiej na temat paktu z Niemcami.	

LISTA DOKUMENTÓW

492.	29 sierpnia, oświadczenie podsekretarza stanu dla ambasadorów Francji i Wielkiej Brytanii Uzasadnienie ogłoszenia w Polsce powszechnej mobilizacji.	828
493.	29 sierpnia, okólnik ministra spraw zagranicznych Przeciwdziałanie niemieckiej kampanii propagandowej.	829
494.	29 sierpnia, raport ambasadora w Moskwie Znaczenie paktu niemiecko-radzieckiego.	829
495.	29 sierpnia, telegram szyfrowy podsekretarza stanu do ambasady w Londynie Polemika z tezą radziecką, jakoby o zawarciu paktu z Niemcami przesądziło stanowisko Polski.	831
496.	29 sierpnia, raport posła w Rydze Rozmowa z głównodowodzącym armii łotewskiej o stanowisku Łotwy „w obliczu grożącej wojny”.	832
497.	29 sierpnia, raport posła w Sztokholmie Rozmowa z ministrem spraw zagranicznych Szwecji o aktualnej sytuacji.	833
498.	29 sierpnia, telegram szyfrowy dyrektora Gabinetu Ministra Spraw Zagranicznych do posła w Kownie Informacja o oświadczeniu złożonym posłowi litewskiemu, że „inspirowane” przez Niemcy pogłoski o agresywnych zamiarach Polski wobec Litwy są „niedorzecznością”.	835
499.	29 sierpnia, telegram szyfrowy podsekretarza stanu do ambasady w Paryżu Polecenie wszczęcia rozmów w sprawie tworzenia we Francji oddziałów polskich.	836
500.	30 sierpnia, okólnik ministra spraw zagranicznych Wyjaśnienia na temat polskich zarządzeń mobilizacyjnych.	837
501.	30 sierpnia, okólnik ministra spraw zagranicznych Dodatkowe wyjaśnienia w związku z zarządzeniem mobilizacji.	838
502.	30 sierpnia, notatka o polsko-brytyjskiej wymianie oświadczeń Brytyjskie wysiłki na rzecz doprowadzenia do rozmów polsko-niemieckich.	838
503.	30 sierpnia, raport ambasadora przy Stolicy Apostolskiej Stanowisko Watykanu wobec kryzysu międzynarodowego.	839
504.	30 sierpnia, telefonogram z poselstwa w Bratysławie Oświadczenie rządu Słowacji w związku z rzekomymi agresywnymi zamiarami Polski.	841

LISTA DOKUMENTÓW

505.	30 sierpnia, raport ambasadora w Bukareszcie Rozmowa z ministrem spraw zagranicznych Rumunii o stosunkach niemiecko-rumuńskich.	843
506.	31 sierpnia, niepodpisana notatka o oświadczeniu sekretarza ambasady Wielkiej Brytanii Informacje o odpowiedzi Hitlera na propozycje brytyjskie.	844
507.	31 sierpnia, telefonogram szyfrowy chargé d'affaires w Bratysławie Rozmowa z dyrektorem departamentu politycznego słowackiego MSZ: odrzucenie oświadczenia rządu Słowacji.	846
508.	31 sierpnia, telefonogram szyfrowy ambasadora w Berlinie Informacja ambasadora Wielkiej Brytanii o warunkach niemieckich „ dla upelnomocnionego delegata polskiego”.	846
509.	31 sierpnia, radiotelegram szyfrowy posła w Budapeszcie Poufna rozmowa z regentem Horthym: Węgry oburzone polityką Niemiec, „całym sercem” z Polską.	847
510.	31 sierpnia, telefonogram szyfrowy ambasadora w Berlinie Sugestie ambasadora Francji w sprawie rozmów polsko-niemieckich.	848
511.	31 sierpnia, telefonogram ministra spraw zagranicznych do ambasadora w Berlinie Polecenie nawiązania kontaktu z Ribbentropem lub Weizsäckerem, ale bez wdawania się w rzeczowe dyskusje.	849
512.	31 sierpnia, odpowiedź ministra spraw zagranicznych na zapytanie rządu brytyjskiego w sprawie możliwości negocjacji z rządem niemieckim Rząd polski gotów przystąpić do bezpośrednich rozmów z rządem niemieckim.	850
513.	31 sierpnia, notatka naczelnika Wydziału Zachodniego Przekazane ambasadom Francji i Wielkiej Brytanii zastrzeżenia ministra w sprawie ewentualnych rozmów polsko-niemieckich.	851
514.	31 sierpnia, telefonogram szyfrowy ambasadora w Berlinie Rozmowa ze szwedzkim mediatorem Birgerem Dahlerusem.	851
515.	31 sierpnia, telefonogram z ambasady w Berlinie Informacja o wysiłkach ambasadora w celu przeprowadzenia rozmowy z Ribbentropem.	852
516.	31 sierpnia, telefonogram szyfrowy ambasadora w Londynie Uwagi o brytyjskiej odpowiedzi na notę niemiecką.	853

LISTA DOKUMENTÓW

---

517. 31 sierpnia, telefonogram szyfrowy ambasadora w Londynie 853
Obawy o zmianę nastawienia brytyjskiej opinii publicznej.
518. 31 sierpnia, notatka podsekretarza stanu 854
Rozmowa z posłem Węgier o stosunkach węgiersko-rumuńskich i polsko-niemieckich polemikach prasowych.
519. 31 sierpnia, telegram szyfrowy ambasadora w Paryżu 855
Poufne informacje o kwestii państw bałtyckich w pakcie niemiecko-radzieckim.
520. 31 sierpnia, notatka podsekretarza stanu z rozmowy 856
z nuncjuszem apostolskim
Oświadczenie nuncjusza w sprawie rokowań polsko-niemieckich.
521. 31 sierpnia, raport posła w Helsinkach 857
Opinie i spekulacje w związku z paktem niemiecko-radzieckim.
522. 31 sierpnia, telegram szyfrowy zastępcy podsekretarza stanu 859
do ambasady w Bukareszcie
Informacje o stanowisku Węgier.
523. 31 sierpnia, telegram szyfrowy ambasadora w Berlinie 860
Rozmowa z Ribbentropem w sprawie bezpośrednich negocjacji polsko-niemieckich.

